

تاریخ وصول: ۱۳۹۴/۰۳/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۰۴/۲۰

تحلیل محتوای بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در زمینه فتنه: یک مطالعه کیفی

۷۹

دوفصلنامه مطالعات
بیداری اسلامی

تحلیل محتوای بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در زمینه فتنه
علی عبدالخانی

علی عبدالخانی^{*۱}

۱. کارشناس ارشد تحقیقات آموزشی، دبیر آموزش و پرورش و مدرس غیرموظف دانشگاه پیام نور واحد الوان، ایران.

چکیده

در این پژوهش با توجه به اهمیت شناسایی فتنه و راه های مقابله با آن، سعی شده است تا بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در زمینه فتنه مورد بررسی قرار گرفته و تحلیل شوند. این پژوهش بر مبنای پارادایم کیفی و با استفاده از روش تحقیق تحلیل محتوا صورت گرفته، داده های موردنیاز برای این پژوهش، با استفاده از جستجوی موضوعی لغت "فتنه" در بین بیانات رهبر معظم انقلاب، نمایه شده در پایگاه اینترنتی دفتر حفظ و نشر حضرت آیت الله العظمی خامنه ای شامل ۱۲۴ فیش بدست آمد. داده های حاصل با استفاده از نرم افزار Maxqda^{۱۰} و با روش کدگذاری تحلیل شدند و در نهایت نمودار حاصل با نرم افزار MindMapper^{۲۰۰۸} ترسیم گردید. نتایج حاصل نشان داد که داده های حاصل از تجزیه و تحلیل بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) را می توان در ۸ مقوله ی کلی به شرح ذیل طبقه بندی نمود: معناسازی فتنه، هدف از ایجاد فتنه، راه ها و ابزارهای ایجاد فتنه، ریشه های فتنه، وظایف، تکالیف و روش های مقابله با فتنه، انقلاب و فتنه، فتنه ۸۸، مباحث اخلاقی و فتنه.

واژگان کلیدی: فتنه، مقام معظم رهبری (مدظله العالی)، نرم افزار Maxqda، فتنه ۸۸.

آتش فتنه در اندک زمان ممکن، دامن اسلام و اهل اسلام را فرا می گیرد و دود ناشی از آن در چشم نسل کنونی و نسل های آینده فرو می روند (ذوفقاری و جاوری، ۱۳۹۱)، فتنه ها که در قالب های مختلف اجتماعی و سیاسی به اجرا درمی آیند از صدر اسلام تاکنون برای به زانو درآوردن زمامداران جوامع اسلامی طراحی و اجرا شده اند (شاه علی، ۱۳۹۰). بروز فتنه ها آرامش و آسایش روحی و روانی جامعه را بر هم می زند و قرار از کف مردم می رباید و سرمایه های سرشار انسانی، ملی، فرهنگی و اجتماعی را از بین می برد. رنج های ناشی از فتنه غیرقابل تحمل و هزینه های لازم برای تقابل با آن سرسام آور است. فتنه امور را بر مردم مشتبه می سازد، باطل را حق و حق را باطل جلوه می دهد، حق و باطل را درهم می آمیزد و برپیکره دین، معرفت و ارزش های والای الهی می تازد (ذوفقاری و جاوری، ۱۳۹۱)؛ و چه زیبا پیامبر اکرم (ص) در مورد فتنه فرموده اند: پیش از رستاخیز، فتنه ها چون قطعات شب تاریک پدید می آیند (صالحی، ۱۳۸۱).

فتنه از موضوعات مهم اجتماعی و سیاسی است که از منظر اسلام، شایسته نقد و تحلیل فراگیر است. در میان ائمه معصومین (علیهم السلام)، حضرت علی (ع) به طور ویژه در شرایط فتنه قرار داشته و از همین رو ایشان مشکلات و مصائب ناشی از فتنه را به طور مفصل تشریح کرده است و گنجینه ای ارزشمند از وصایا و فرامین را برای شیعیان به یادگار گذاشته اند. در عصر معاصر نیز امام خمینی (ره) - معمار کبیر انقلاب - و رهبر معظم انقلاب حضرت امام خامنه ای (مدظله العالی) به فراخور اتفاقات خاصی که در دوران مختلف قبل و بعد از پیروزی انقلاب رخ داده، با تکیه بر متون گرانبها و ارزشمندی مانند قرآن کریم و نهج البلاغه بیانات ارزشمندی در خصوص فتنه داشته اند. بیانات حکیمانه رهبر فرزانه انقلاب، در خصوص فتنه در برهه های مختلف بعد از پیروزی انقلاب - علی الخصوص فتنه ۸۸ - بسیار ارزشمند و راهگشاست. با توجه به آنچه طرح شد می توان از جنبه های مختلف به بررسی تحلیلی دیدگاه ها و رهنمودهای حضرت امام خامنه ای (مدظله العالی) در مورد فتنه پرداخت. از همین رو سؤال اصلی این مقاله آن است که: "بیانات مقام معظم رهبری در خصوص فتنه را می توان در چه قالب هایی محوربندی کرد؟"

۱- پیشینه موضوع

موضوع فتنه از موضوعاتی است که پژوهش‌های فراوانی در مورد آن انجام گرفته که در آن به معناشناسی، روش‌های ایجاد و مقابله با فتنه و همچنین آثار و پیامدهای آن پرداخته‌اند. در زیر با مرور این پژوهش‌ها، برخی از مهم‌ترین موارد مطرح شده را از نظر می‌گذرانیم:

فتنه از واژه‌های قرآنی و روایی است که در ادبیات اسلامی در بسیاری از عرصه‌ها همچون اعتقادی، اجتماعی و سیاسی به کار می‌رود. فتنه در اصل از "فَتْن" (بر وزن مَتَن) گرفته شده و به معنی قرار دادن طلا در آتش برای ظاهر شدن میزان خوبی آن از بدی است (راغب اصفهانی، ۱۴۱۲ ه.ق). در لغت به معنای امتحان کردن، آزمودن، گمراه کردن، ضلالت، اختلاف میان مردم، آشوب، محنت و عذاب آمده است (عمید، ۱۳۵۰).

واژه فتنه سی بار و مشتقات آن شانزده بار در قرآن کریم، ذکر شده است (ذوفقاری و جاوری، ۱۳۹۱). از فتنه در آیات قرآن به تمامی معانی یادشده است: آزمایش و امتحان، فریب دادن، بلا و عذاب، گمراهی، شرک و بت پرستی، سد راه ایمان آورندگان (شریفی ریگی، ۱۳۹۳؛ ذوفقاری و جاوری، ۱۳۹۱).

امام علی (علیه السلام) در خطبه ۹۳ نهج البلاغه که پس از جنگ نهروان ایراد فرموده‌اند، تعریف دقیقی از فتنه با توجه به وضعیت آن روز جامعه اسلامی ارائه می‌دهند که به شرح زیر است: «إِنَّ الْفِتْنََ إِذَا أَقْبَلَتْ شَبَّهَتْ، وَإِذَا أَدْبَرَتْ نَبَّهَتْ؛ يُنْكَرُنْ مُقْبَلَاتٍ، وَ يُعْرَفُنْ مُدْبِرَاتٍ، يَحْمُنْ حَوْمَ الرِّيَّاحِ، يُصِيبُنْ بَلْدًا وَ يُخِطُّنْ بَلْدًا» هنگامی که فتنه‌ها روی می‌آورد به شکل حق خودنمایی می‌کند و هنگامی که پشت می‌کند (مردم را از ماهیت خود) آگاه می‌سازد. در حال روی آوردن ناشناخته است و به هنگام پشت کردن شناخته می‌شود؛ مانند گرد باده‌ها به بعضی از شهرها اصابت می‌کند و از بعضی می‌گذرد (دشتی، ۱۳۸۰).

فتنه گران برای ایجاد فتنه از روش‌های مختلفی استفاده می‌کنند. خداوند در قرآن کریم از طرح‌ها و راه‌های متعدد برای ایجاد فتنه در جامعه پرده برمی‌دارد؛ که مهم‌ترین آن‌ها عبارتند از: تفرقه افکنی و خاتلاف، شبهه افکنی و فریب و نیرنگ (ذوفقاری و جاوری، ۱۳۹۱). امام علی (ع) نیز در بیانات مختلف خود به برخی از ریشه‌های فتنه اشاره داشته‌اند، برخی از مهم‌ترین آن عوامل عبارتند از: پیروی از هوای نفس، بدعت‌گذاری، کوتاهی در انجام وصیت، غلو در اعتقادات، اختلاف افکنی، حب ریاست، وسوسه‌های شیطانی، جریان نفاق (حسینی سرشت، ۱۳۸۹). شریفی ریگی (۱۳۹۳) نیز در میان علل ایجاد فتنه‌ها، علاوه بر موارد فوق، به مشتبه شدن حق و باطل، اموال و فرزندان و مقام

و مصیبت‌ها و مشکلات به عنوان علل ایجاد فتنه اشاره می‌کنند. در برخی روایات، ائمه اطهار علیهم السلام شاهره‌های اصلی دفع هر گونه فتنه‌ی اعتقادی، اخلاقی، فقهی، سیاسی، اجتماعی و ... را بیان نموده‌اند (حسینی سرشت، ۱۳۸۹). پیامبر اکرم (ص) شیوه‌هایی را به کار گرفته که مشخص‌کننده آئین نبوی در برخورد با چنین پدیده‌هایی است که از جمله این عوامل می‌توان به: ایمان، تساهل و تسامح و عطف و عشق، ایجاد وحدت، خوش رفتاری (السحرمانی، ۱۳۸۶) اشاره نمود. از راه‌های مقابله حضرت علی (ع) در برخورد با فتنه‌های دوران زمان خودش نیز می‌توان به: اجرای عدالت، قاطعیت و سازش‌ناپذیری در برابر متجاوزان و اجرای احکام الهی اشاره نمود (شادمان فخرآبادی، ۱۳۹۳).

با مرور پژوهش‌های انجام گرفته می‌توان به این حقیقت پی برد که پژوهشگران بیش‌تر با تکیه بر متون گرانبهایی همچون قرآن کریم، نهج البلاغه و سیره‌ی پیامبر و ائمه معصومین علیهم السلام به ترسیم موضوعات مربوط به فتنه پرداخته‌اند. در عصر حاضر با ظهور پدیده‌های فتنه‌انگیزی همچون حوادث فتنه ۸۸ نیاز به روشنگری جامعه اسلامی توسط رهبر جامعه اسلامی بیش از پیش احساس می‌شود، لذا در این پژوهش به تحلیل بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) - به عنوان راهنما و فصل الخطاب - در خصوص فتنه می‌پردازیم.

۲- روش شناسی پژوهش

۲-۱. روش پژوهش
این پژوهش بر مبنای پارادایم کیفی^۱ و با استفاده از روش تحقیق تحلیل محتوا^۲ صورت گرفته است. به طور کلی تحقیق کیفی با داده‌هایی سر و کار دارد که واقعیت‌های مورد مطالعه را به صورت کلامی، تصویری یا امثال آن نمایان کرده و مورد تحلیل قرار می‌دهد. این نوع تحقیق بر معنایی که افراد ذی ربط (شرکت‌کنندگان در فرایند اجرای تحقیق) از پدیده‌ی مورد مطالعه در ذهن دارند، تأکید دارد (بازرگان، ۱۳۸۹). اغلب اوقات محقق روش کیفی، با تمایل به روش آمیک^۳ (نگاه از درون) به کشف و درک نگرش‌های افراد مورد مطالعه اش می‌پردازد، صرف نظر از اینکه آنها درست یا غلط باشند (محمدی، ۱۳۸۷).

در دیدگاه کیفی، تحلیل محتوا یک ابزار تحقیق است که به منظور تعیین وجود کلمات و مفاهیم معین در متن و یا یک سری از متون مورد استفاده قرار می‌گیرد و محقق، وقوع

و تکرار و ارتباطات آنها را مورد تحلیل قرار می دهد و سپس پیام های درون متون، نویسندگان، شنوندگان و حتی فرهنگ و زمان و عهدی را که آن کلمات و مفاهیم و قسمتی از آن بوده را استنتاج می کند. در تحلیل محتوای کیفی، هدف طبقه بندی اطلاعات به دست آمده از نسخ مصاحبه ها، پروتکل های مشاهدات و داده های به دست آمده از نوارهای ویدئو و ... است (ادیب حاج باقری، پرویزی و صلصالی، ۱۳۸۹).

به جز نگاه روش شناسانه به تحلیل محتوا و قرار دادن آن در زمره ی روش های کمی یا کیفی، دیدگاه دیگری نیز وجود دارد که تحلیل محتوا را فرایند درک، تفسیر و مفهوم سازی معانی درونی داده های کیفی می داند و به عبارت دیگر آن را بیشتر روش تجزیه و تحلیل داده ها می داند تا یک روش خاص (ضیغمی، باقری نسامی، حق دوست اسکویی و یادآور نیکروش، ۱۳۸۷). در این پژوهش به تحلیل محتوا از دید روش تجزیه و تحلیل داده ها نگریسته است.

۲-۲. روش جمع آوری و تجزیه و تحلیل داده ها

داده های موردنیاز برای این پژوهش، با استفاده از جستجوی موضوعی لغت "فتنه" در بین بیانات رهبر معظم انقلاب، نمایه شده در پایگاه اینترنتی دفتر حفظ و نشر حضرت آیت الله العظمی خامنه ای^۴ بدست آمد. نتایج جستجوی بیانات معظم له که به صورت فیش تنظیم شده اند، حول موضوعات و جنبه های مختلف فتنه در جدول زیر بیان شده است:

جدول ۱ - جدول توزیع فیش بیانات مقام معظم رهبری در خصوص فتنه

واژگان کلیدی	جستار	جمله های برگزیده	روایت تاریخی	قرآن	حدیث	نهج البلاغه	جمع کل
فتنه انگیزی، فتنه سازی، اختلاف افکنی	-	۱۴	۲	۴	۳	۶	۲۹
فتنه سال ۸۸، فتنه، جنگ نرم	۵۴	۶	۹	۲	-	۱	۷۲
فتنه حزب خلق مسلمان	-	-	۲	-	-	-	۲
فتنه سازی	۲۰	۱	-	-	-	-	۲۱
جمع	۷۴	۲۱	۱۳	۶	۳	۷	۱۲۴

در مطالعات کیفی بهتر است، تجزیه و تحلیل داده ها به عنوان یک فعالیت مداوم صورت گیرد. این فعالیت مداوم به محقق اجازه می دهد طرح پژوهشی خود را در جهت تلاش برای جمع آوری داده های بعدی در طول زمان به پیش ببرد. در واقع رویکرد به کار رفته در مطالعات کیفی روش استقرایی (از جزء به کل رسیدن) است (Maykut & Morehouse, 2005) به نظر اکثر صاحب نظران تحلیل داده های کیفی طی سه مرحله ی توصیف^۵، تحلیل^۶ و تفسیر^۷ انجام می گیرد اما چگونگی انجام فرایند فوق در بین روش های مختلف رویکرد کیفی، متفاوت است. برای بررسی و تجزیه و تحلیل داده ها در این پژوهش اقدامات زیر صورت گرفت:

- جستجوی موضوعی لغت فتنه

- ورود فیش ها در نرم افزار^۸ Maxqda

- کدگذاری: کدگذاری روشی است که توسط گلنزر و استرواس به منظور تحلیل داده ها ابداع شده است. کدگذاری، خواندن دقیق و خط به خط داده ها و شکستن آن به کوچکترین جزء ممکن است و بنا به تعبیر (استراوس و کوربین، ۱۳۹۰) حاصل تجزیه و تحلیل میکروسکوپی داده است. در این پژوهش داده ها خط به خط خوانده شده و سپس مفاهیم و جملات اصلی استخراج و مقولات و طبقات تشکیل را داده و در نهایت در قالب یک نمودار با کمک نرم افزار ۲۰۰۸ MindMapper ترسیم و دسته بندی شدند.

۳- یافته های پژوهش

داده های حاصل از تجزیه و تحلیل بیانات مقام رهبری (مدظله العالی) نشان می دهد که بیانات معظم له را می توان در ۸ مقوله ی کلی و تعدادی زیر مقوله به شرح ذیل طبقه بندی نمود:

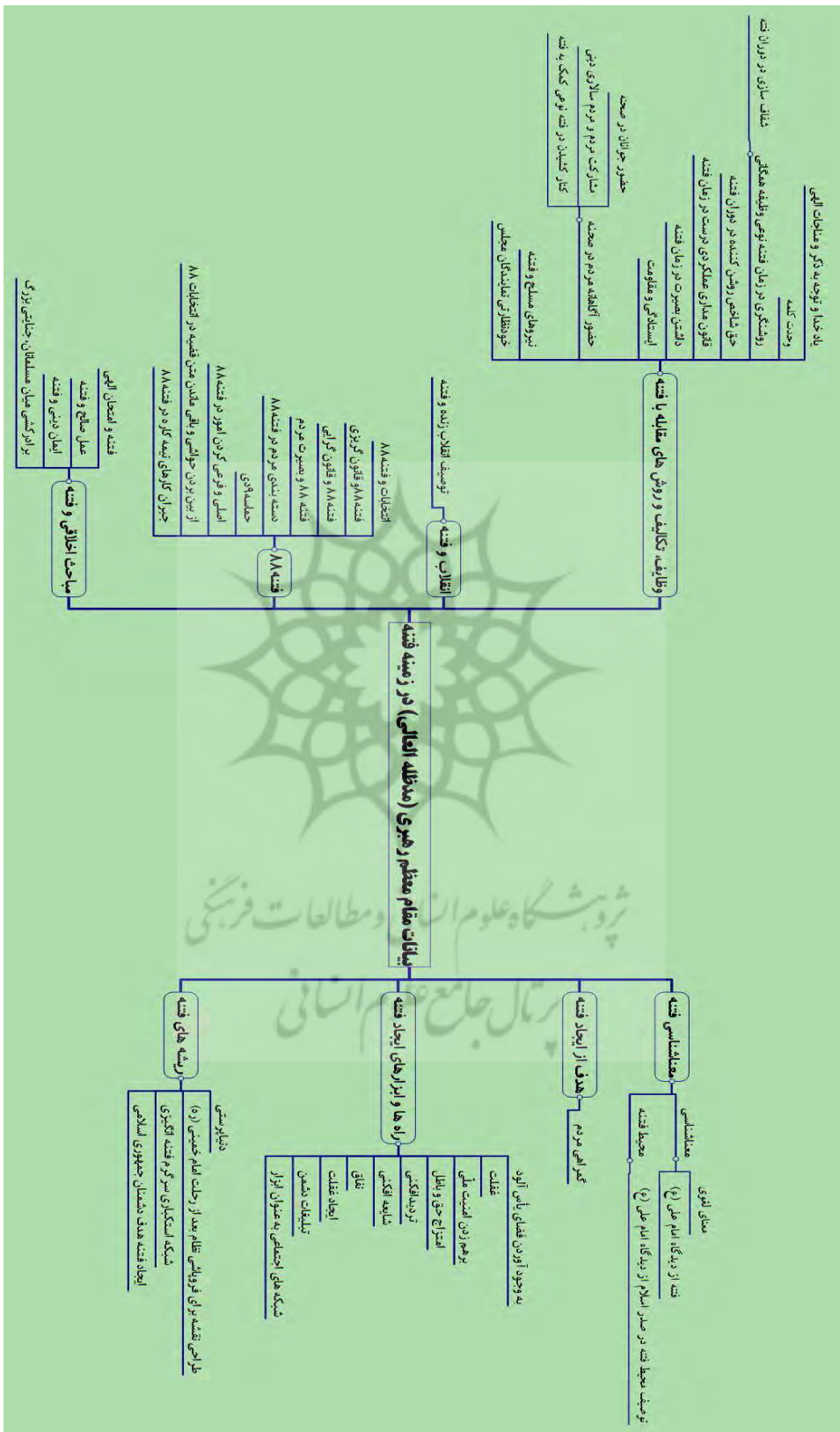
۳-۱. معناسناسی فتنه

۳-۱-۱. معناسناسی

۳-۱-۱-۱. معنای لغوی

در بیانات مقام معظم رهبری فتنه اینگونه تعریف شده است: "فتنه معنایش این است که یک عده ای بیایند با ظاهر دوست و باطن دشمن وارد میدان شوند، فضا را غبارآلود کنند؛ در این فضای غبارآلود، دشمن صریح بتواند چهره ی خودش را پنهان کند، وارد میدان شود و ضربه بزند". (بیانات در دیدار اعضای شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی، ۱۳۸۸/۱۰/۲۹)

شکل ۱ - نمودار محوربندی بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در خصوص فتنه

جدول ۲ - فراوانی کدهای استخراجی از بیانات مقام معظم رهبری در خصوص فتنه

عنوان مقوله کلی	کد	زیرکد	فراوانی
معناشناسی فتنه	معنا شناسی	معنای لغوی	۱۰
		فتنه از دید امام علی (ع)	۱
	محیط فتنه	توصیف محیط فتنه در صدر اسلام	۴
هدف از ایجاد فتنه	گمراهی مردم	-	۱
راه ها و ابزارهای ایجاد فتنه	به وجود آوردن فضای یأس آلود	-	۲
	غفلت	-	۵
	برهم زدن امنیت ملی	-	۱
	امتزاج باطل و حق	-	۸
	تردیدافکنی	-	۱
	شایعه افکنی	-	۲
	نفاق	-	۱
	ایجاد اختلاف	-	۲
	تبلیغات دشمن	-	۲
	شبکه های اجتماعی به عنوان ابزار	-	۱
	دنیاپرستی	-	۳
ریشه های فتنه	طراحی نقشه برای فروپاشی نظام بعد از رحلت امام خمینی (ره)	-	۷
	شبکه استکباری سرگرم فتنه انگیزی	-	۱۷
	ایجاد فتنه هدف دشمنان جمهوری اسلامی	-	۱۵

۴	-	یاد خدا و توجه به ذکر و مناجات الهی	وظایف و تکالیف و روش های مقابله با فتنه
۴	-	وحدت کلمه	
۹	شفاف سازی در دوران فتنه	روشنگری در زمان فتنه نوعی وظیفه همگانی	
۷	-	حق شاخص روشن کننده در دوران فتنه	
۱	-	قانون مداری عملکردی درست در زمان فتنه	
۱۱	-	داشتن بصیرت در زمان فتنه	
۲	-	ایستادگی و مقاومت	
۳۲	حضور جوانان در صحنه	حضور آگاهانه مردم در صحنه	
	مشارکت مردم و مردم سالاری دینی		
	کنار کشیدن در فتنه نوعی کمک به فتنه		
۱	-	نیروهای مسلح و فتنه	
۲	-	خودنظارتی نمایندگان مجلس	
۴	-	توصیف انقلاب زنده و فتنه	انقلاب و فتنه

۴	-	انتخابات و فتنه ۸۸	فتنه ۸۸
۱۶	-	فتنه ۸۸ و قانون گریزی	
۱۷	-	فتنه ۸۸ و قانون گرایي	
۳	-	فتنه ۸۸ و بصیرت مردم	
۱	-	دسته بندی مردم در فتنه ۸۸	
۱۲	-	حماسه ۹ دی	
۸	-	اصلی و فرعی کردن امور در فتنه ۸۸	
۱	-	از بین رفتن حواشی و باقی ماندن متن قضیه در انتخابات ۸۸	
۲	-	جبران کارهای نیمه کاره در فتنه ۸۸	
۱	-	فتنه و امتحان الهی	
۱	-	عمل صالح و فتنه	
۲	-	ایمان دینی و فتنه	
۱	-	برادرکشی میان مسلمانان، جنایتی بزرگ	

همچنین ایشان در جایی دیگر فتنه را به عنوان فضای غبارآلود تعریف می کنند: "در محیط فتنه - محیط فتنه به معنای محیط غبارآلود است - و وقتی فتنه در جامعه‌ای به وجود آمد، فضای ذهنی مردم مثل محیط غبارآلود و مه‌آلود است که گاهی انسان نمی‌تواند دو متری خودش را هم ببیند. یک چنین وضعی به وجود می‌آید." (خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۸۷/۶/۲۹)

"فتنه، یعنی حادثه غبارآلودی که انسان نتواند بفهمد چه کسی دوست و چه کسی دشمن است و چه کسی با غرض وارد میدان شده و از کجا تحریک می‌شود." (بیانات در خطبه‌های نماز جمعه، ۱۳۷۸/۵/۸)

"خاصیت دوران فتنه - همان‌طور که بارها عرض کرده‌ایم - غبارآلودگی است، مه‌آلودگی است." (بیانات در دیدار مردم بوشهر در روز میلاد امام علی (ع)، ۱۳۸۹/۴/۵)

۳-۱-۱-۲. فتنه از دید امام علی (ع)

ایشان در جایی دیگر از بیانات خود و به نقل از امام علی (ع) می فرمایند: "اینی که امیرالمؤمنین فرمود: «أَمَّا بَدءُ وَقُوعِ الْفِتَنِ اهْوَاءُ تَتَّبِعُ وَ احْكَامُ تَبْتَدِعُ»، تا آنجائی که میفرماید: «فَلَوْ أَنَّ الْبَاطِلَ خَلَصَ مِنْ مَزَاجِ الْحَقِّ لَمْ يَخْفَ عَلَيَّ الْمُرْتَادِينَ»؛ اگر باطل، عریان و خالص بیاید، کسانی که دنبال شناختن حق هستند، امر برایشان مشتبه نمیشود؛ میفهمند این باطل است. «و لو انَّ الحقَّ خَلَصَ مِنْ مَزَجِ الْبَاطِلِ انْقَطَعَ عَنْهُ السَّنُّ الْمَعَانِدِينَ»؛ حق هم اگر چنانچه بدون پیرایه بیاید توی میدان، معاند دیگر نمیتواند حق را متهم کند به حق نبودن. بعد میفرماید: «و لیکن یؤخذ من هذا ضغث و من ذاك ضغث فیمزجان»؛ فتنه گر یک تکه حق، یک تکه باطل را میگیرد، اینها را با هم مخلوط میکنند، در کنار هم میگذارد؛ «فحینئذ یشتبه الحقّ علی اولیائه»؛ آن وقت کسانی که دنبال حقند، آنها هم برایشان امر مشتبه میشود". (بیانات در دیدار اعضای شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی، ۱۳۸۸/۱۰/۲۹)

۳-۱-۲. محیط فتنه

در بخش دیگری از بیانات خود محیط فتنه را اینگونه معرفی می نمایند: "در شرائط فتنه، کار دشوارتر است؛ تشخیص دشوارتر است. البته خدای متعال حجت را همیشه تمام میکند؛ هیچ وقت نمیگذارد مردم از خدای متعال طلبگار باشند و بگویند تو حجت را برای ما تمام نکردی، راهنما نفرستادی، ما از این جهت گمراه شدیم. در قرآن مکرر این معنا ذکر شده است. دست اشاره ی الهی همه جا قابل دیدن است؛ منتها چشم باز میخواهد. اگر چشم را باز نکردیم، هلال شب اول ماه را هم نخواهیم دید؛ اما هلال هست. باید چشم باز کنیم، باید نگاه کنیم، دقت کنیم، از همه ی امکاناتمان استفاده کنیم تا این حقیقت را که خدا در مقابل ما قرار داده است، ببینیم". (بیانات در دیدار مردم قم در سالگرد قیام ۱۹ دی، ۱۳۸۸/۱۰/۱۹)

"دوپهلوی حرف زدن، کمک کردن به غبارآلودگی فضا است". (بیانات در دیدار اعضای شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی، ۱۳۸۸/۱۰/۲۹)

۳-۱-۲-۱. توصیف محیط فتنه در صدر اسلام از دیدگاه امام علی (ع)

ایشان با تکیه بر سخنان ناب و گرانبهای امام علی (ع) محیط فتنه در صدر اسلام را اینگونه توصیف می کنند: "امیرالمؤمنین (علیه الصّلاة و السّلام) زندگی مردم در محیط ظهور اسلام را، محیط فتنه توصیف کرده است: فی فتنٍ داسْتَهُمْ بِأَخْفَافِهَا وَ وَطِئَتْهُم بِأَظْلَافِهَا؛ فتنه یعنی آن فضای غبارآلودی که چشمهای انسان قادر بر دیدن در آن فضای

غبارآلود نیست؛ راه را نمیبیند، صلاح را تشخیص نمیدهد؛ این وضعیت مردمی بود که در آن منطقه‌ی پرمحنت و پرملال زندگی میکردند. در کشورهای بزرگ، در تمدنهای موجود آن زمان هم که حکومت‌هایی داشتند، ملت‌هایی داشتند، همین وضع به شکل دیگری حاکم بود". (بیانات در دیدار مسئولان نظام و میهمانان کنفرانس وحدت اسلامی، ۱۳۹۲/۱۰/۲۹)

۲-۳. هدف از ایجاد فتنه

۱-۲-۳. گمراهی مردم

به نظر ایشان هدف از ایجاد فتنه، همان گمراهی مردم است: "هدف از ایجاد فتنه، گمراه کردن مردم است". (بیانات در دیدار جمعی از مردم استان گیلان، ۱۳۸۹/۱۰/۸)

۳-۳. راه‌ها و ابزارهای ایجاد فتنه

۱-۳-۳. به وجود آوردن فضای یأس آلود

به وجود آوردن فضای یأس آلود یکی از نکاتی است که رهبر معظم انقلاب به عنوان روشی برای ایجاد فتنه مورد توجه قرار داده‌اند و می‌فرمایند: "مردم را نسبت به یکدیگر، نسبت به مسئولین، نسبت به خدمتگزاران بدبین کردن، فضای یأس آلود به وجود آوردن، یکی از این راههاست". (بیانات در دیدار مردم اصفهان در روز عید قربان، ۱۳۸۹/۸/۲۶) و در جایی دیگر نیز معتقد است: "یا در زمینه‌ی سیاست خارجی، سیاست بین‌المللی، در بعضی از همین مطبوعات خودمان هم شما دیدید؛ در اظهارات سال گذشته‌ی بعضی از اصحاب فتنه هم مشاهده کردید؛ هی تکرار میکردند که آقا ما در دنیا ذلیل شدیم، جمهوری اسلامی در دنیا بی‌آبرو شده، بی‌ارزش شده، چه شده، چه شده". (بیانات در دیدار بسیجیان استان قم، ۱۳۸۹/۸/۲)

۲-۳-۳. غفلت

ایشان غفلت را یکی از اموری می‌دانند که باعث سرگردانی در فتنه می‌گردد و می‌فرمایند: "بعضی در این فتنه و در این جنجال وارد شدند، نفهمیدند اسم این براندازی است؛ نفهمیدند این همان فتنه است که امیرالمؤمنین فرمود: «فی فتن بأخفافها و وطئتهم بأظلافها و قامت علی سناکها». فتنه خرد و نابود میکند کسانی را که زیر دست و پای فتنه قرار بگیرند. آنها نفهمیدند این فتنه است. یک حرفی را یکی گفت، اینها هم تکرار کردند". (بیانات در دیدار دانشجویان و جوانان استان قم، ۱۳۸۹/۸/۴) و در مورد اهانت آمریکایی‌ها به قرآن کریم می‌فرمایند: "این حوادث گوناگون،

هجمه‌های مختلف، همین حادثه‌ی ننگین اهانت به قرآن شریف و عزیز در کشور آمریکا، حوادث بیدار کننده است؛ اینها آن زنگهائی است که میخورد تا انسان در خواب غفلت فرو نرود، خواب انسان سنگین نشود، از پیرامون خود غافل نشود؛ این نعمت بزرگی است". (بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۸۹/۶/۲۵) "به نظر من، باید با این چشم به این حوادث [حادثه‌ی ننگین اهانت به قرآن شریف و عزیز در کشور آمریکا] تلخ نگاه کرد. نه اینکه اهانت به قرآن کار کوچکی است؛ خیلی بزرگ است، خیلی ننگین است؛ اما برای ما باید زنگ بیدارباش باشد، باید حواسمان را جمع کنیم، بفهمیم که: «من نام لم ینم عنه»؛ اگر ما اینجا خواب برویم، جبهه‌ی دشمن، پشت سنگر خودش معلوم نیست خواب رفته باشد؛ او بیدار است، علیه ما توطئه خواهد کرد". (همان منبع)

در مورد نقش غفلت در فتنه ۸۸ نیز معتقد است که: "بایستی انسان بازیچه‌ی دشمن شود؛ باید فوراً قضیه را بفهمد. اگر اول غفلتی کرده است، وسط کار وقتی فهمید، بلافاصله بایستی راه را عوض کند". (بیانات در دیدار مردم قم در سالروز قیام ۱۹ دی، ۱۳۸۹/۱/۱۹) "به نظر من، فتنه‌ی سال ۸۸ هم همین بود؛ برای ما یک زنگ بود، یک زنگ بیدارباش بود. بعد از آنی که در یک انتخاباتی، چهل میلیون شرکت میکنند و همه‌ی ما تا آخر شب، خوشحال، خرسند که پای صندوقهای رأی مردم جمع شدند و تا آخر شب رأی دادند - و البته هنوز عدد گفته نشده بود، همه هم لذت میبردند - ناگهان از یک گوشه‌ای، فتنه‌ای شروع میشود؛ ما را بیدار میکند؛ میگوید: به خواب نروید، غفلت نکنید، خطرهای در مقابل شما وجود دارد و آن خطرها اینهاست". (بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۸۹/۶/۲۵)

۳-۳-۳. برهم زدن امنیت ملی

برهم زدن امنیت ملی از روش‌هایی است که دشمنان برای رسیدن به اهداف خود از آن استفاده می‌کنند: "لکن هدفشان همان هدف سیاسی است. میخواهند این امنیتی که امروز در کشور ما هست را " که این امنیت، در منطقه‌ی غرب آسیا که ما در آن قرار داریم، بی‌نظیر است؛ بحمدالله امروز نه در شرق ما، نه در غرب ما، نه در شمال ما، نه در جنوب ما، در هیچ کشوری امنیتی مانند امنیتی که امروز بر کشور ما و ملت ما حاکم است، وجود ندارد - به دست مردم از بین ببرند و مردم را وادار کنند به برهم زدن امنیت؛ و حرکات اعتراضی را در کشور شروع کنند؛ دارند تحریک میکنند، دارند کار میکنند، دارند برنامه‌ریزی میکنند. این کاری است که با جدیّت و با شدّت به دنبال آن هستند؛ خب

این یک شرایط مهم است، این یک چالش بزرگ است". (بیانات در حرم مطهر رضوی، ۱۳۹۴/۱/۱)

۳-۳-۴. امتزاج باطل و حق

بدون شک مشتبه کردن حق و باطل یکی از روش‌هایی است که فتنه‌گران برای ایجاد فتنه بکار می‌گیرند: "غالباً باطل با لباس حق یا با بخشی از حق وارد میدان می‌شود ... بخشی از حق را با بخشی از باطل مخلوط می‌کنند، نمیگذارند صرف باطل و صریح باطل باشد؛ لذا مخاطبان دچار اشتباه میشوند؛ این را باید خیلی مراقبت کرد". (بیانات در دیدار دانشجویان و جوانان استان قم، ۱۳۸۹/۸/۴) "ولکن یوخذ من هذا ضغث و من هذا ضغث فیميزجان فهنالک یتتولی الشیطان علی اولیائه" یعنی دستهای کج‌اندیش و ترغیب‌کار، قسمتی از حق را با باطل مخلوط می‌کنند و لعابی از حق روی باطل می‌دهند تا باطل قابل عرضه شود و برای مردم ساده‌لوح، قابل قبول باشد". (بیانات در دیدار جمعی از مسئولان نهادها و سازمان‌های خدماتی و حمایت‌کننده از مستضعفان و محرومان، ۱۳۶۸/۷/۱۲) "فتنه یعنی کسانی شعارهای حق را با محتوای صددرصد باطل مطرح کنند، بیاورند برای فریب دادن مردم؛ اما ناکام شدند". (بیانات در دیدار جمعی از مردم استان گیلان، ۱۳۸۹/۱۰/۸) "«فلو ان الباطل خلص من مزاج الحق لم یخف علی المرتادین و لو ان الحق خلص من لبس الباطل انقطعت عنه السن المعاندین»؛ اگر باطل و حق صریح و بی‌شائبه وسط میدان بیایند، اختلافی باقی نمی‌ماند؛ همه حق را دوست دارند، همه از باطل بدشان می‌آید". (بیانات در دیدار دانشجویان و جوانان استان قم، ۱۳۸۹/۸/۴)

۳-۳-۵. تردیدافکنی

از ابزارهای دیگر که رهبر انقلاب به عنوان ابزار از آن نام می‌برد، تردیدافکنی است و می‌فرماید: "دیدید شما در اوایل همین حوادث بعد از انتخابات - این فتنه‌ی بعد از انتخابات - اولین کاری که شد، تردیدافکنی در کار مسئولین رسمی کشور بود؛ در کار شورای نگهبان، در کار وزارت کشور. این تردیدافکنی‌ها خیلی مضر است". (بیانات در دیدار جمع کثیری از بسیجیان کشور، ۱۳۸۸/۹/۴)

۳-۳-۶. شایعه افکنی

حضرت شایعه افکنی را نیز ابزاری برای ایجاد فتنه می‌دانند و می‌فرمایند: "بعضی افراد همه‌ی هم‌میشان این است که با شایعه‌پردازی، با جعل خبر و با پرداختهای تقلب‌آمیز خبر - ممکن است یک خبر اصلش هم راست باشد، اما به نوعی آن را پردازش کنند تا مطلب

دروغ و خلاف واقعی را در ذهن مخاطب القاء کند - دل‌های مردم، جوانان و خوانندگان و شنوندگان خودشان را نسبت به مسئولان نظام بدبین و آنها را دچار تردید کنند". (بیانات در اجتماع بزرگ زائران و مجاوران حضرت رضا (ع)، ۱۳۷۹/۱/۶) و در جای دیگر اشاره می‌کنند: "از حدود یک سال، یک سال و نیم قبل، بیش از گذشته، شروع به یک شایعه پراکنی بسیار پرحجمی علیه نظام اسلامی کردند. البته در طول این بیست سال گذشته، همیشه شایعه پراکنی بوده است؛ اما آنچه که در این مدت بود، خیلی پرحجم‌تر بود". (بیانات در خطبه‌های نماز جمعه، ۱۳۷۸/۵/۸)

۳-۳-۷. نفاق

نفاق نیز از ابزارهای دیگری است که رهبر معظم انقلاب به آن اشاره کرده و می‌فرماید: "اسلام آمریکایی، پوشاندن لباس اسلام بر نوکری اجانب و دشمنی با امت اسلامی است. اسلامی که آتش تفرقه میان مسلمین را دامن بزند، به جای اعتماد به وعده‌ی الهی، به دشمنان خدا اعتماد کند، به جای مبارزه با صهیونیسم و استکبار با برادر مسلمان بجنگد، با آمریکای مستکبر علیه ملت خود یا ملتهای دیگر متحد شود، اسلام نیست؛ نفاق خطرناک و مهلکی است که هر مسلمان صادقی باید با آن مبارزه کند". (پیام به حجاج بیت‌الله‌الحرام، ۱۳۹۳/۷/۸)

۳-۳-۸. ایجاد اختلاف

اختلاف و تفرقه افکنی ابزاری است که رهبر از آن به عنوان ابزار فتنه‌انگیز یاد می‌کند و می‌فرماید: "یک نقطه‌ی دیگر - که آن هم خیلی واضح است - ایجاد اختلاف بین دستگاه‌های مدیریت‌کننده‌ی کشور است؛ این هم یکی از کارهای اساسی آنهاست. این مسئله را پنهان هم نمیکنند. نه اینکه نمیخواهند پنهان کنند؛ پنهان‌کردنی نیست. نوع کار دشمنان در این قضایای مهم و کلان و بین‌المللی اقتضاء میکند که یک کارهایی را بکنند، یک چیزهایی را بگویند، اظهاراتی را داشته باشند؛ لذا این تدابیر و سیاستهای دشمنان در پرده نمیماند. میخواهند اختلاف ایجاد کنند. این اختلاف را به هر شکلی بتوانند، تزریق میکنند؛ ما بایستی بیدار باشیم. اختلاف سلیقه، اختلاف نظر، اختلاف عقیده در مسائل سیاسی، نباید به چالش میان جناحهای کشور، میان عناصر کشور منتهی شود". (بیانات در دیدار نمایندگان مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۰/۳/۸) "ایجاد دعوا، گریبان‌یکدیگر را گرفتن، ایجاد اختلاف عمیق، یکی از کارهای بسیار بد، بسیار بزرگ و نکوهیده است؛ این همان چیزی است که دشمن میخواهد". (همان منبع) و در دوران انتخابات یکی از ابزارها

را اختلاف افکنی می داند و می فرماید: "سعی‌شان این است که وحدت کلمه‌ی ملت را به هم بزنند. به گمان من مهمترین هدف از حوادث دوران فتنه‌ی بعد از انتخابات - این چند ماه - این بود که بین آحاد ملت شکاف بیندازند؛ سعیشان این بود. میخواستند بین آحاد مردم شکاف بیندازند و نتوانستند". (بیانات در دیدار فرمانده و پرسنل نیروی هوایی ارتش، ۱۳۸۸/۱۱/۱۹)

۳-۳-۹. تبلیغات دشمن

حضرت تبلیغات دشمن برای ایجاد فتنه را اینگونه توصیف می کنند: "امروز اگر به تبلیغات دشمن نگاه کنید، می‌بینید اگر در مسائل اقتصادی اظهارنظر میکنند، همه‌ی حرفشان این است که بن‌بست است، گره ناگشودنی است، اشکالات فراوان است، فردا چنین خواهد شد. یک عده‌ای هم این مسائل را باور میکنند و همانها را در داخل تکرار میکنند. قبل از شروع انتخابات و آن قضایای فتنه، بعضی از کسانی که بعداً امتحان خودشان را در فتنه دادند، به ما مراجعه میکردند که آقا سال آینده، سال سختی است - یعنی همان سال ۸۸ - از لحاظ اقتصادی چنین است، چنان است؛ فضا را تنگ، تاریک، مشکل، غیر قابل عبور جلوه میدادند؛ مسئولین را یک جور میخواستند دلسرد کنند، مردم را یک جور. این تبلیغات نشانه‌ی این است که آنها از این حرکت عظیم و پرشتاب مسئولین و مردم عقب ماندند. پس اگر چنانچه این جهتگیری دشمن دانسته شد، نگاه انسان به واقعیت، نگاه درستی خواهد شد؛ نگاه نافذی خواهد شد". (بیانات در دیدار بسیجیان استان قم، ۱۳۸۹/۸/۲) و در جای دیگر می فرمایند: "سرمایه‌دارها، کمپانی‌دارها، متنفذین مالی، باندهای عظیم مالی؛ اینها هستند که دارند کارها را روبه‌راه میکنند؛ با تبلیغات گمراه‌کننده و با روشهای گوناگون، آراء مردم را به این سمت و آن سمت میکشاند". (بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۸۸/۱۲/۶)

۳-۳-۱۰. شبکه‌های اجتماعی به عنوان ابزار

رهبر معظم انقلاب به نقش شبکه‌های اجتماعی به عنوان ابزاری برای ایجاد فتنه اشاره می کند و می فرماید: "پارسال در همان بحبوحه‌ی جریان فتنه‌ی سال ۸۸ شنیدید که یکی از شبکه‌های اجتماعی اینترنتی که در ارتباط با معارضین فعال بود: خبرهای اینجا را ببرند، دستوره‌های آنجا را برسانند، همین طور شلوغ کنند، فضا را چه کنند، میخواست موقتاً برای تعمیرات کارش را تعطیل کند، دولت آمریکا مانع شد، گفت شما اگر الان، ولو برای تعمیرات تعطیل موقت بکنید، این به معارضین داخل ایران ضرر میزند؛ جلوی

را گرفتند؛ یعنی تعطیلی موقت را به این شبکه‌ی اجتماعی اجازه ندادند؛ یعنی کمکهای اینجوری بود؛ و انواع و اقسام کمکها و اعانتیهایی که به اینها میشود". (بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۸۹/۶/۲۵)

۳-۴. ریشه های فتنه

۳-۴-۱. دنیاپرستی

حضرت آغاز فتنه ها را دوستی دنیا می داند و می فرماید: "همه‌ی فتنه‌ها با دوستی دنیا آغاز می‌شود". (خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۸۷/۶/۲۹) و در ادامه می فرماید: "به دنیا که نگاه می‌کنیم، می‌بینیم که در طول تاریخ ریشه‌ی همه‌ی فتنه‌ها و گمراهیها و جاهایی که حق و باطل به هم مخلوط شده است، در حُبّ دنیاست. کسانی بوده‌اند که به خاطر حُبّ به دنیا و مقام و جاه و حُبّ به اهل و رفقا، کاری را شروع کرده‌اند و فتنه‌ای را به وجود آورده‌اند. واقعاً این موضوع یکی از آن حکم عجیب است". (همان منبع) و همچنین از زبان امام علی (ع) می فرماید: "«ولا تنظر عینک الی کل مفتون بها»". (بیانات در آغاز درس خارج فقه، ۱۳۷۴/۶/۱۴)

۳-۴-۲. طراحی نقشه برای فروپاشی نظام بعد از رحلت امام خمینی (ره)

بدون شک اولین مرحله ای که دشمنان برای فروپاشی انقلاب کشیده اند، بعد از رحلت امام خمینی (ره) بود و رهبر به آن اشاره کرده اند: "دشمنان ما تصور میکردند با رحلت امام، آغاز فروپاشی این نظام مقدس کلید زده خواهد شد. آنها خیال میکردند امام که رفت، بتدریج این شعله خاموش خواهد شد، این چراغ خاموش خواهد شد. بعد، مراسم تشییع جنازه‌ی امام، آن احساسات مردم، آن حرکت عظیم مردم در حمایت از کاری که خبرگان کردند، اینها را مایوس کرد". (بیانات در بیست و دومین سالگرد امام خمینی (ره)، ۱۳۹۰/۳/۱۴) و پس از آن طی دو بار برنامه ریزی - برنامه های ده ساله - سعی در ضربه زدن داشتند: "یک برنامه‌ریزی ده ساله کردند - این تحلیل من است، این به معنای اطلاع نیست؛ تحلیلی است که قرائن آن را برای ما اثبات میکند - ده سال بعد امیدوار بودند که نتیجه بدهد. سال ۷۸ که آن حوادث پیش آمد، آن کسی که این حوادث را ختشی کرد، مردم بودند. روز بیست و سوم تیر سال ۷۸ مردم آمدند در خیابانها، توطئه‌ی دشمن را که سالها برایش برنامه‌ریزی کرده بودند، در یک روز باطل کردند. آن روز گذشت". (همان منبع) "موج دوم، باز یک برنامه‌ریزی ده‌ساله بود تا سال ۸۸. به نظرشان فرصتی به دست می‌آمد. به خیال خودشان زمینه‌ها را آماده کرده بودند. مطالباتی هم مردم داشتند - مردمی

که وابسته‌ی به نظامند، وفادار به نظامند - فکر کردند از این مطالبات بتوانند استفاده کنند؛ لذا آن قضایای سال ۸۸ به وجود آمد. دو سه ماه تهران را متلاطم کردند - البته فقط تهران را - دو سه ماه توانستند دلها و ذهنها را به خودشان مشغول کنند". (همان منبع)

۳-۴-۳. شبکه استکباری سرگرم فتنه انگیزی

رهبر معظم انقلاب فتنه انگیزی شبکه استکبار را در زمان های مختلف اینگونه توصیف نموده اند: " شبکه‌ی استکباری صهیونیزم و سازمان‌های جاسوسی امریکا و انگلیس در همه‌ی دنیای اسلام، سرگرم فتنه‌انگیزی‌اند". (بیانات در سومین کنفرانس حمایت از حقوق مردم فلسطین، ۱۳۸۵/۱/۲۵) "دشمن میخواست کشور را متلاطم کند، میخواست آرامش و ثبات و استقرار را از ملت ایران بگیرد؛ درست بعکس، خدای متعال در مقابل کید دشمنان آنچنان تقدیری کرد که «و مکروا و مکر الله و الله خیر الماکرین» ملت به برکت دفاع مقدس، از آنجائی که بود، جلوتر رفت؛ آمادگی‌اش بیشتر شد. این توطئه‌ی دشمنان مستکبر و گرگهای آدمیخوار هم در مقابل ملت ایران اثری نکرد. بعد سعی کردند این ثبات را از داخل به هم بریزند". (بیانات در اجتماع مردم شیروان، ۱۳۹۱/۷/۲۴) " هدفهائی که آنها دنبال میکردند، در درجه‌ی اول، سقوط انقلاب و سقوط نظام جمهوری اسلامی بود. هدف اول، براندازی بود. هدف بعدی این بود که اگر براندازی نظام جمهوری اسلامی تحقق پیدا نکند، انقلاب را استحاله کنند؛ یعنی صورت انقلاب باقی بماند، اما باطن انقلاب، سیرت انقلاب، روح انقلاب از بین برود. در این زمینه خیلی تلاش کردند؛ که آخرین نمایشنامه‌ی آنها که روی صحنه آمد، همین فتنه‌ی ۸۸ بود. در حقیقت، یک تلاشی بود. یک عده‌ای در داخل، به خاطر حب به نفس، حب به مقام - از این قبیل امراض خطرناک نفسانی - اسیر این توطئه شدند. من بارها گفته‌ام؛ طراح و نقشه‌کش و مدیر صحنه، در بیرون از این مرزها بود و هست. در داخل با آنها همکاری کردند؛ بعضی دانسته، بعضی ندانسته. این هم هدف دوم. هدف سوم هم باز این بود و هست که کاری کنند که اگر نظام اسلامی باقی میماند، از عناصر ضعیف‌النفسی که میتوان در آنها نفوذ کرد، استفاده کنند و اینها را در مسائل کشور، در واقع طرفهای اصلی خودشان قرار بدهند". (خطبه‌های نماز جمعه تهران + ترجمه خطبه عربی، ۱۳۸۹/۱۱/۱۵) " خرابکاری‌های داخلی مخصوص امروز نیست. در سال ۸۲ بعد از قضایای عراق - حمله‌ی اشغالگران به عراق - اینجا در تهران چند روزی اغتشاش شد. آن زن سیاهپوست مشاور رئیس جمهور آمریکا که بعد شد وزیر خارجه‌ی او، صریحاً اینجور گفت: ما از هر اغتشاشی و شورشی در تهران حمایت میکنیم؛ این را صریح اعلان کرد. امیدوار شده بودند، خیال کردند که

حالا حادثه‌ای در تهران دارد اتفاق می‌افتد؛ این مال سال ۸۲ است. آن روز بود، قبل از آن روز هم کم و بیش شبیه آن بود، بعد از آن هم بود؛ سال ۸۸ هم نظائرش را، شبیه‌اش را، دیگر همه یادشان است، ملاحظه کردید، دیدید. آنچه که امروز به صورت تهدید وجود دارد، جدید نیست". (بیانات در دیدار کارگزاران نظام، ۱۳۸۹/۵/۲۷)

۳-۴-۴. ایجاد فتنه هدف دشمنان جمهوری اسلامی

از اهداف دشمنان جمهوری اسلامی ایجاد فتنه است، رهبر معظم انقلاب در بیانات خود اینگونه فرموده اند: "ایجاد فتنه و آشوب و برادرکشی میان مسلمانان در کشورهای این منطقه و در کشور عزیز ما یکی از هدفهای همیشگی دشمنان جمهوری اسلامی بوده و تنها با هوشیاری مردم و پیگیری مسئولان میتوان جلو این خباثت و رذالت سیاسی را گرفت". (پیام تسلیت رهبر انقلاب اسلامی در پی حادثه خونین تروریستی در زاهدان، ۱۳۸۸/۳/۹) "دشمنان ما در خارج، بیچاره‌ها در فکر اینند که از این انتخابات تهدیدی درست کنند علیه نظام اسلامی؛ در حالی که انتخابات فرصت بزرگ نظام اسلامی است. آنها امید دارند که انتخابات یا سرد باشد تا بتوانند بگویند مردم به نظام اسلامی علاقه‌ای ندارند؛ یا دنبال انتخابات، فتنه به وجود بیاورند؛ کما اینکه در سال ۸۸ به دنبال آن انتخابات پرشور، فتنه درست کردند. دشمنان این ملت، دنبال این چیزها نیستند". (بیانات در مراسم بیست و چهارمین سالروز رحلت حضرت امام خمینی، ۱۳۹۲/۳/۱۴) "سی و دو سال است که علیه ملت ایران و علیه انقلاب و علیه امام جنگ روانی وجود دارد: دروغ گفتند، تهمت زدند، شایعه پخش کردند، سعی کردند ایجاد اختلاف کنند، سعی کردند راه‌ها را در داخل منحرف کنند". (خطبه‌های نماز جمعه تهران + ترجمه خطبه عربی، ۱۳۸۹/۱۱/۱۵) "دشمن محاسبات خیلی دقیقی کرده بود؛ منتها خوب، محاسباتش غلط از آب درآمد؛ ملت ایران را نشناخته بود. دشمن در پشت صحنه، همه‌ی چیزها را مشاهده کرده بود". (بیانات در دیدار مردم قم در سالروز قیام ۱۹ دی، ۱۳۸۹/۱۰/۱۹) "فتنه‌ی سال گذشته جلوه‌ای از توطئه‌ی دشمنان بود؛ فتنه بود". (بیانات در دیدار جمعی از مردم استان گیلان، ۱۳۸۹/۱۰/۸) "چالش عظیمی بود: دشمن از آن طرف حمایت کند، کمک سیاسی بکند، اسم بیاورد - دشمن از فتنه‌گران اسم بیاورد -". (همان منبع)

۳-۵. وظایف و تکالیف و روش های مقابله با فتنه

۳-۵-۱. یاد خدا و توجه به ذکر و مناجات الهی

رهبر با اشاره به آیه ای از قرآن کریم یاد خدا را یکی از ابزار مبارزه با فتنه می دانند و می فرمایند: "بایستی ارتباط خود را با خدا حفظ کنیم، مستحکم کنیم. خاصیت یک حرکت الهی همین است: همتهای مردم، کارهای مردم، عزم و اراده ی مردم، حضور مردم، در کنار توجه به خدا، در کنار دل های آماده ی برای تضرع؛ اینها خیلی مهم است. ارتباط خود را با خدا قوی کنیم. نگذاریم دل های ما متمایل به سمتی شود که ما را از راه خدا دور کند؛ «ربنا لاتزغ قلوبنا بعد اذ هدیتنا و هب لنا من لدنک رحمۃ»؛ این دعائی است که قرآن به ما یاد میدهد". (بیانات در دیدار جمعی از مردم استان گیلان، ۱۳۸۹/۱۰/۸) در جای دیگر با توجه به بیانات امام علی (ع) می فرمایند: "مسئله ی چشم پوشیدن؛ یعنی قدرت طلبی، دنبال جاه و مقام رفتن، دنبال دنیا به هر شکل آن رفتن، از نظر امیر المؤمنین در همه ی زمانها محکوم و مردود است. این آن روحیه ی امیر المؤمنین است که می خواهد به ما این روحیه را تعلیم بدهد؛ باید ما از امیر المؤمنین این را درس بگیریم؛ یاد خدا و توجه به ذکر و مناجات الهی، مهم ترین علاجی است که امیر المؤمنین برای این کار دارد". (خطبه های نماز جمعه تهران، ۱۳۸۷/۶/۲۹)

"انسان وقتی به مسائل نگاه میکند و میخواهد از یک افق بالاتری مسائل را بررسی کند، متحیر میماند: این چه دست قدرت الهی است که اینجور دل های ما را، جانهای ما را به سمت اهداف خودش حرکت میدهد؟ کار خداست. خدا با شماست. این خداست که شما را هدایت میکند. این خداست که دل های من و شما را متوجه به راه درست میکند". (بیانات در دیدار جمعی از مردم استان گیلان، ۱۳۸۹/۱۰/۸) "ملت ایران در میدانهای گوناگون، کمک الهی را، حمایت الهی را لمس کرده است، حس کرده است؛ وقتی توی صحنه است، وقتی آماده ی مجاهدت است؛ در جنگ تحمیلی یک جور، در قضایای گوناگون یک جور، در تحرکات سیاسی و در فتنه ها یک جور". (بیانات در دیدار مردم قم در سالروز قیام ۱۹ دی، ۱۳۸۹/۱۰/۱۹)

۳-۵-۲. وحدت کلمه

بدون تردید یکی از رموز موفقیت هر ملتی وحدت کلمه است، حضرت در این مورد در ایام فتنه فرموده اند: "آنچه که مهم است، این است که ملت عزیز ما اتحاد خود را حفظ کنند، وحدت کلمه را حفظ کنند. این وحدت کلمه، خاری در چشم دشمنان است".

(بیانات در دیدار فرمانده و پرسنل نیروی هوایی ارتش، ۱۳۸۸/۱۱/۱۹) و در جایی دیگر چگونگی تأمین وحدت را اینگونه بیان می کنند: " وحدت ملی چگونه تأمین می شود؟ یکی از عواملی که وحدت ملی را تأمین می کند، این است که آن کسانی که سخنان در میان مردم، حوزه تأثیری دارد - یا مسؤولند، یا چهره‌ی موجّه دینی‌اند؛ چهره‌ی روحانی‌اند، چهره‌ی سیاسی‌اند - در اظهارات خودشان کاری نکنند که یک گروه و جناح از مردم، دل‌هایشان نسبت به دیگران چرکین شود. فتنه‌انگیزی نکنند." (بیانات در اجتماع بزرگ زائران و مجاوران حضرت رضا (ع)، ۱۳۷۹/۱/۶)

۳-۵-۳. روشنگری در زمان فتنه نوعی وظیفه همگانی

معظم له روشنگری در زمان فتنه را نوعی وظیفه همگانی می داند و می فرماید: " در فتنه همه بایستی روشنگری کنند." (بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۸۸/۷/۲) وی با اشاره به حوادث جنگ صفین، نقش عمار یاسر را در روشنگری اینگونه بیان می کند: " در جنگ صفین ما از آن طرف عمار را داریم که جناب عمار یاسر دائم - آثار صفین را نگاه کنید - مشغول سخنرانی است؛ این طرف لشکر، آن طرف لشکر، با گروه‌های مختلف؛ چون آنجا واقعاً فتنه بود دیگر؛ دو گروه مسلمان در مقابل هم قرار گرفتند؛ فتنه‌ی عظیمی بود؛ یک عده‌ای مشتبه بودند. عمار دائم مشغول روشنگری بود؛ این طرف میرفت، آن طرف میرفت، برای گروه‌های مختلف سخنرانی میکرد." (همان منبع) و در جای دیگر می فرماید: " فتنه‌ها را باید با روشنگری خاموش کرد. هر جا روشنگری باشد، فتنه‌انگیز دستش کوتاه می شود." (بیانات در خطبه‌های نماز جمعه، ۱۳۷۸/۵/۸)

۳-۵-۳. ۱. شفاف سازی در دوران فتنه

معظم له ابزار دشمنی با دشمن را شفاف سازی می داند: " شفاف سازی، دشمن دشمن است؛ مانع دشمن است." (بیانات در دیدار اعضای شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی، ۱۳۸۸/۱۰/۲۹)

۳-۵-۴. حق شاخص روشن کننده در دوران فتنه

حضرت شاخص روشن کننده در دوران فتنه را، حق می دانند و فرموده اند: " اینجا شاخص لازم است. شاخص، همان حق و صدق و بی‌نه‌ای است که در اختیار مردم قرار دارد. امیرالمؤمنین مردم را به آن ارجاع میداد. امروز ما هم محتاج همان هستیم." (بیانات در دیدار مردم بوشهر در روز میلاد امام علی (ع)، ۱۳۸۹/۴/۵) " خوب، حالا در مقابل

یک چنین پدیده‌ای، علاج چیست؟ عقل سالم حکم میکند و شرع هم همین را قاطعاً بیان میکند: علاج عبارت است از صراحت در تبیین حق، صراحت در بیان حق". (بیانات در دیدار اعضای شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی، ۱۳۸۸/۱۰/۲۹) " هر فتنه‌ای در مقابل حق، در مقابل ملت هوشیار از بین خواهد رفت؛ گرد و غبار فرو خواهد نشست". (بیانات در دیدار جمعی از مردم در سالروز ولادت حضرت امیرالمؤمنین (ع)، ۱۳۸۸/۴/۱۵)

" امیرالمؤمنین در آن لحظه‌ی فریب و فتنه، به دوستان خود نهیب میزند: «امضوا علی حَقِّکم و صدقکم»؛ این راه حقی که در پیش گرفتید، این حرکت صادقانه‌ای که دارید انجام می‌دهید، این را از دست ندهید و رها نکنید؛ با حرفهای فتنه‌گران و فتنه‌انگیزان، در دل شما تزلزل به وجود نیاید؛ «امضوا علی حَقِّکم و صدقکم»؛ راهتان راه درستی است". (بیانات در دیدار مردم بوشهر در روز میلاد امام علی (ع)، ۱۳۸۹/۴/۵)

" «سخن انقلاب، سخن حق». این، خاصیت حق است. «مثلاً کلمه طیبه کَشَجَره طیبه»؛ این یک درخت پاکیزه و سالم و خوش‌نهادی است که در زمین سالم رشد میکند. «اصلها ثابت و فرعها فی السَّماء»؛ ریشه‌اش محکم است، شاخ و برگش هم رفته بالا. «توتی اکلها کلّ حین باذن ربّها»؛ میوه‌ی او هم همیشگی است و در هر فصلی میوه‌ی خود را میدهد؛ یعنی یک بار مصرف نیست، مثل خیلی از این حرکاتی که در دنیا انجام میگیرد؛ به اسم انقلاب یا کودتا یا غیر ذلک حکومتها را تغییر میدهند، اما یک بار مصرفند؛ بعد در یک دوره‌ی کوتاهی، قضیه به شکل قبل از آن حرکت و نهضت یا گاهی بدتر برمیگردد. کلمه‌ی حق اینجور نیست؛ کلمه‌ی حق ماندگار است". (بیانات در دیدار جمعی از مردم آذربایجان، ۱۳۸۸/۱۱/۲۸)

" وقتی شما می‌بینید یک حرکتی به بهانه‌ی انتخابات شروع میشود، بعد یک عامل «دشمن» ی در این فضای غبارآلوده وارد میدان شد، وقتی می‌بینید عامل دشمن - که حرف او، شعار او حاکی از مافی‌الضمیر اوست - آمد توی میدان، اینجا باید خط را مشخص کنید، اینجا باید مرز را روشن کنید. همه وظیفه دارند؛ بیشتر از همه، خواص؛ و در میان خواص، بیشتر از همه، آن کسانی که مستمعین بیشتری دارند، شنوندگان بیشتری دارند. این وظیفه است دیگر: مرزها روشن بشود و معلوم بشود که کی چی میگوید. اینجور نباشد که باطل، خودش را در لابه‌لای گرد و غبار برخاسته‌ی در میدان مخفی کند، ضربه بزند و جبهه‌ی حق نداند از کجا دارد ضربه میخورد. این است که حرف دو پهلو زدن، از خواص، مطلوب نیست". (بیانات در دیدار اعضای شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی، ۱۳۸۸/۱۰/۲۹)

۳-۵-۵. قانون مداری عملکردی درست در زمان فتنه

ایشان التزام به قانون را عملکردی مناسب در زمان فتنه می دانند و می فرمایند: " در شرائطی که دشمن با همه‌ی وجود، با همه‌ی امکانات خود درصدد طراحی یک فتنه است و میخواهد یک بازی خطرناکی را شروع کند، باید مراقبت کرد او را در آن بازی کمک نکرد. خیلی باید با احتیاط و تدبیر و در وقت خودش با قاطعیت وارد شد. دستگاه‌های مسئولی وجود دارند، قانون وجود دارد؛ بر طبق قانون، بدون هیچگونه تخطی از قانون، بایستی مَر قانون به صورت قاطع انجام بگیرد؛ اما ورود افرادی که شأن قانونی و سمت قانونی و وظیفه‌ی قانونی و مسئولیت قانونی ندارند، قضایا را خراب میکند". (بیانات در دیدار مردم قم در سالگرد قیام ۱۹ دی، ۱۳۸۸/۱۰/۱۹)

۳-۵-۶. داشتن بصیرت در زمان فتنه

داشتن بصیرت در دوران فتنه یکی از مواردی است که حضرت آقا توجه به آن را ضروری می داند: " همه بایستی بصیرت داشته باشند". (بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۸۸/۷/۲) " این بصیرتی که ما تکرار میکنیم، تأکید میکنیم، این است. باید تأمل کرد، دقت کرد". (بیانات در دیدار دانش‌آموزان در آستانه ۱۳ آبان، ۱۳۸۹/۸/۱۲) ایشان بصیرت‌افزایی جناب عمار در جنگ صفین را اینگونه توصیف می نمایند: " ببینید در جنگ صفین، امیرالمؤمنین در مقابل کفار که قرار نداشت؛ جبهه‌ی مقابل امیرالمؤمنین جبهه‌ای بودند که نماز هم میخواندند، قرآن هم میخواندند، ظواهر در آنها محفوظ بود؛ خیلی سخت بود. کی باید اینجا روشنگری کند و حقائق را به مردم نشان دهد؟ بعضی‌ها حقیقتاً متزلزل میشدند. تاریخ جنگ صفین را که انسان میخواند، دلش می‌لرزد. در این صف عظیمی که امیرالمؤمنین به عنوان لشکریان راه انداخته بود و تا آن منطقه‌ی حساس - در شامات - در مقابل معاویه قرار گرفته بود، تزلزل اتفاق می‌افتاد؛ بارها این اتفاق افتاد؛ چند ماه هم قضایا طول کشید. یک وقت خبر می‌آوردند که در فلان جبهه، یک نفری شبهه‌ای برایش پیدا شده است؛ شروع کرده است به اینکه آقا ما چرا داریم می‌جنگیم؟ چه فایده دارد؟ چه، چه. اینجا اصحاب امیرالمؤمنین - یعنی در واقع اصحاب خاص و خالصی که از اول اسلام با امیرالمؤمنین همراه بودند و از امیرالمؤمنین جدا نشدند - جلو می‌افتادند؛ از جمله جناب عمار یاسر (سلام الله علیه) که مهمترین کار را ایشان میکرد. یکی از دفعات عمار یاسر - ظاهراً عمار بود - استدلال کرد. ببینید چه استدلال‌هایی است که انسان میتواند همیشه اینها را به عنوان استدلال‌های زنده در دست داشته باشد.

ایشان دید یک عده‌ای دچار شبهه شده‌اند؛ خودش را رساند آنجا، سخنرانی کرد. یکی از حرفهای او در این سخنرانی این بود که گفت: این پرچمی که شما در جبهه‌ی مقابل می‌بینید، این پرچم را من در روز احد و بدر در مقابل رسول خدا دیدم - پرچم بنی امیه - زیر این پرچم، همان کسانی آن روز ایستاده بودند که امروز هم ایستاده‌اند؛ معاویه و عمروعاص. در جنگ احد، هم معاویه، هم عمروعاص و دیگر سران بنی امیه در مقابل پیغمبر قرار داشتند؛ پرچم هم پرچم بنی‌امیه بود. گفت: اینهایی که شما می‌بینید در زیر این پرچم، آن طرف ایستاده‌اند، همینها زیر همین پرچم در مقابل پیغمبر ایستاده بودند و من این را به چشم خودم دیدم. این طرفی که امیرالمؤمنین هست، همین پرچمی که امروز امیرالمؤمنین دارد - یعنی پرچم بنی‌هاشم - آن روز هم در جنگ بدر و احد بود و همین کسانی که امروز زیرش ایستاده‌اند، یعنی علی بن ابی‌طالب و یارانش، آن روز هم زیر همین پرچم ایستاده بودند. از این علامت بهتر؟ ببینید چه علامت خوبی است. پرچم، همان پرچم جنگ احد است؛ آدمها همان آدمهایند، در یک جبهه. پرچم، همان پرچم جنگ احد است؛ آدمها همان آدمهایند در جبهه‌ی دیگر، در جبهه‌ی مقابل. فرقی این است که آن روز آنها ادعا میکردند و معترف بودند و افتخار میکردند که کافرند، امروز همانها زیر آن پرچم ادعا میکنند که مسلمند و طرفدار قرآن و پیغمبرند؛ اما آدمها همان آدمهایند، پرچم هم همان پرچم است. خوب، اینها بصیرت است. اینقدر که ما عرض میکنیم بصیرت بصیرت، یعنی این". (بیانات در دیدار مردم قم در سالگرد قیام ۱۹ دی، ۱۳۸۸/۱۰/۱۹)

"بعضی‌ها احساس دارند، احساس مسئولیت میکنند، انگیزه دارند اما این انگیزه را غلط خرج میکنند؛ بد جایی خرج میکنند؛ اسلحه را به آنجایی که باید، نشانه نمیگیرند؛ این بر اثر بی‌بصیرتی است. حالا ما چند سال پیش در قضیه‌ی فتنه گفتیم بصیرت؛ بعضی دهن کجی کردند که بصیرت! بله بصیرت؛ بصیرت که نبود، هرچه که مسئولیت و انگیزه بیشتر باشد، احساس بیشتر باشد، خطر بیشتر است؛ اطمینانی دیگر نیست به این آدم بی‌بصیرت و بدون روشن‌بینی که دوست را نمی‌شناسد، دشمن را نمی‌شناسد و نمی‌فهمد کجا باید این احساس را، این نیرو را، این انگیزه را خرج کند. این پس شد رکن دوم که بسیار بسیار لازم است. اگر این رکن دوم نباشد، امر به معروفش هم اشتباهی درمی‌آید، جهادش هم اشتباهی درمی‌آید، امر مورد اتمامش هم دچار خطا میشود، و به کج‌راه می‌افتد". (بیانات در دیدار اعضای مجمع عالی بسیج مستضعفین، ۱۳۹۳/۹/۶) " جوانان بسیجی باید ایمان را، بصیرت را، انگیزه را، رعایت موازین و معیارها را، اینها همه را با هم ملاحظه کنند". (بیانات در دیدار جمع کثیری از بسیجیان کشور، ۱۳۸۸/۹/۴) " در آن

قضایای فتنه‌ی اول انقلاب که در جاهای مختلف فتنه‌انگیزی شد، از جمله در تبریز، امام فرمودند که خود مردم تبریز جواب فتنه‌گران را خواهند داد، و دادند؛ همین جور شد. جز نیروی ایمان و غیرت و همت و آگاهی و بصیرت، چیز دیگری نمیتوانست آن فتنه‌ها و آن آتشها را خاموش کند". (بیانات در دیدار جمعی از مردم آذربایجان، ۱۳۸۸/۱۱/۲۸)

۳-۵-۷. ایستادگی و مقاومت

ایشان در مورد ایستادگی و مقاومت مردم علی‌الخصوص در فتنه اوایل انقلاب فرموده اند: "اگر مردم تبریز در فتنه‌ی «حزب خلق مسلمان» و آمدن عده‌ی از جاهای مختلف به آنجا برای فتنه‌گری، ایستادگی نمی‌کردند، من نمی‌دانم چه می‌شد. یا در قضیه‌ی مشروطیت، اگر آن مبارزات عظیم مردم تبریز نبود، ما نمی‌دانیم اصلاً قضایا چگونه پیش می‌رفت". (بیانات در دیدار مدیران مراکز سازمان صدا و سیما در استان‌ها، ۱۳۷۰/۱۲/۷)

"این مرد مثل کوه ایستاد و حتی جانش در خطر افتاد و در آن جمعیت، در آن میدان، نزدیک بود ایشان را به شهادت برسانند؛ که خب، بعد جوانهای حزب‌اللهی و مردم مؤمن تبریز آمدند و خودشان غائله را ختم کردند و تمام کردند. اگر ایستادگی ایشان نبود، معلوم نبود که چه میشد". (بیانات در دیدار با اعضای کنگره‌ی بزرگداشت شهید آیت‌الله مدنی، ۱۳۸۰/۶/۱۲)

۳-۵-۸. حضور آگاهانه مردم در صحنه

حضرت به حضور آگاهانه مردم در صحنه‌های مختلف اشاره کرده اند: "در یک دوره‌ای مردم در یک امتحانی شکست خوردند، امیرالمؤمنین را در محراب عبادت به خون کشیدند. خوب، امتحان بدی بود. چرا باید وضع جامعه‌ای به آنجا برسد که کسی مثل آن مجسمه‌ی عدالت و معنویت و توحید، به دست اشقی الناس به خون کشیده شود؟ این نشان‌دهنده‌ی امتحان بدی بود که مردم دادند. وقتی این امتحان را دادند، مردود شدند؛ لذا خدا اینها را پائین آورد؛ کارشان به آنجا رسید که حسین‌بن‌علی را جلوی چشم آنها کشتند!

وقتی امتحان خوب بدهید، خدا شما را بالا میبرد. امروز خط اسلام، خط ایمان بالله، خط انقلاب در کشور و در میان ملت، خیلی قوی‌تر، پررنگ‌تر و بالاتر است از آنچه که قبل از این فتنه بود. چرا؟ چون مردم، خوب امتحان دادند. این، نمره‌ی الهی است. این شد برای ما دستورالعمل. در همه‌ی قضایا باید اینجوری عمل کرد. باید درست دید، درست سنجید، درست محاسبه کرد. مواظب باشیم در تشخیص اشتباه نکنیم". (بیانات در دیدار

مردم قم در سالروز قیام ۱۹ دی، ۱۳۸۹/۱۰/۱۹) " یک ملت وقتی بیدار بود، آگاه بود، عازم بود، ایمان خودش را حفظ کرد، زنده بود، رویش داشت، با همه‌ی این معارضه‌ها با آسانی - که روزبه‌روز آسانتر هم خواهد شد - ایستادگی میکند، دست و پنجه نرم میکند، بر همه‌ی این معارضه‌ها هم فائق می‌آید ". (بیانات در دیدار اعضای شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی، ۱۳۸۸/۱۰/۲۹) در مورد حضور آگاهانه مردم در فتنه اوایل انقلاب فرموده اند: " در آن قضایای فتنه‌ی اول انقلاب که در جاهای مختلف فتنه‌انگیزی شد، از جمله در تبریز، امام فرمودند که خود مردم تبریز جواب فتنه‌گران را خواهند داد، و دادند؛ همین‌جور شد. جز نیروی ایمان و غیرت و همت و آگاهی و بصیرت، چیز دیگری نمیتوانست آن فتنه‌ها و آن آتشها را خاموش کند ". (بیانات در دیدار جمعی از مردم آذربایجان، ۱۳۸۸/۱۱/۲۸) و در مورد جنگ تحمیلی: " ملت ایران از این طرف با استحکام کامل در صحنه باشد. همان‌طور که ملت ایران در جنگ تحمیلی هشت سال از خود ابتکار نشان داد، شجاعت نشان داد، فداکاری نشان داد، در همه‌ی صحنه‌ها حاضر شد، در این جنگ نرم هم هشت ماه ملت ایران حقیقتاً از خود مهارت نشان داد ". (بیانات در دیدار جمعی از مردم استان گیلان، ۱۳۸۹/۱۰/۸) و در مورد حضور مردم در تیرماه ۱۳۷۸ بیان می‌کنند: " در فتنه‌ی هجدهم تیر، پنج روز بعد از اینکه فتنه‌گران فتنه‌ی خود را شروع کردند، مردم آن حرکت عظیم ۲۳ تیر را، نه فقط در تهران، بلکه در سایر شهرها به راه انداختند ". (بیانات در اجتماع بزرگ مردم کرمانشاه، ۱۳۹۰/۷/۲۰) و همچنین درباره حضور چشمگیر مردم در فتنه ۸۸ فرموده اند: " در مطبوعات غربی نوشتند و ما دیدیم، که گفته بودند آنچه در نهم دی در ایران پیش آمد، جز در تشییع جنازه‌ی امام، چنین اجتماعی، چنین شوری دیده نشده بود. این را مردم کردند. حضور مردم اینجوری است ". (بیانات در اجتماع بزرگ مردم کرمانشاه، ۱۳۹۰/۷/۲۰) " اینجا هم مردم آمدند توی میدان. بعد از آنکه باطنها ظاهر شد، در روز قدس مردم دیدند که اینها حرف دلشان چیست، در روز عاشورا فهمیدند که اینها عمق خواسته‌هایشان تا کجاست، مردم عزیز ما به میدان آمدند و حماسه‌ی نه دی را به راه انداختند. نه فقط در تهران، بلکه در سراسر کشور، میلیونها نفر در روز نهم دی، بعد هم بلافاصله در بیست و دوی بهمن آمدند توی میدان، غائله را ختم کردند. این، هنر مردم است. درود به مردم ایران. درود به ملت مؤمن و مبارز و بصیر و آگاه ایران ". (بیانات در بیست و دومین سالگرد امام خمینی (ره)، ۱۳۹۰/۳/۱۴)

۳-۵-۸-۱. حضور جوانان در صحنه

ایشان به نقش ویژه جوانان در ایام فتنه اشاره نموده اند و فرموده اند: " امروز هم همین جور است. جوانهای عزیزی که امام را ندیدند، دوران دفاع هشت ساله را ندیدند، «باکری» ها را ندیدند، شخصیت‌های فداکار آن روز را که شهید شدند، ندیدند، اما با همان قدرت، با همان استقامت و با همان بصیرتی در صحنه حاضر میشوند که آن روز جوان تبریزی در بیست و نهم بهمن وارد میدان شد و در طول دوران جنگ تحمیلی هشت ساله، در جبهه‌های مختلف از خود دلاوری و فداکاری نشان داد. امروز جوانهای ما همین جورند". (بیانات در دیدار جمعی از مردم آذربایجان، ۱۳۸۸/۱۱/۲۸) " ما بحمدالله امروز نشانه‌ی این رویشها را می‌بینیم؛ این جوانهایی که توی انقلابند؛ و من توصیه می‌کنم به مجموعه‌ی دوستان که برای هرچه بهتر پیش بردن کار، از این جوانهای امروز، از این نوخاسته‌های انقلاب، رویشهای انقلاب، هرچه بیشتر استفاده کنند. خیلی از این جوانها یا انقلاب را ندیده‌اند یا در پیروزی انقلاب سنین خیلی کمی داشته‌اند؛ اما امروز از کاری که ماها آن روز می‌کردیم، خیلی بهتر دارند عمل میکنند، خیلی قوی‌تر دارند عمل میکنند، هوشیارانه‌تر دارند کار میکنند. انقلاب بحمدالله برگ و بارش روزافزون است". (بیانات در دیدار اعضای شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی، ۱۳۸۸/۱۰/۲۹) " امروز به توفیق الهی، به حول و قوه‌ی الهی جوانها حاضرند، در صحنه‌اند؛ این خیلی چیز مهم و بزرگی است. شما جوانها خط مقدم این حرکت هستید؛ هم در میدانهای سیاسی، هم در میدانهای اقتصادی، هم در میدانهای علم". (بیانات در دیدار دانش‌آموزان در آستانه ۱۳ آبان، ۱۳۸۹/۸/۱۲)

۳-۵-۸-۲. مشارکت مردم و مردم سالاری دینی

مشارکت مردم در صحنه‌ها - علی‌الخصوص انتخابات - به عنوان مردم سالاری دینی در کلام رهبر معظم انقلاب اینگونه تجلی پیدا کرده است: " در آخرین انتخاباتی که ملت ما پای صندوق رأی رفتند - یعنی انتخابات ریاست جمهوری یازدهم - شرکت مردم در انتخابات، ۷۲ درصد بود؛ این رقم، هم در بین انتخاباتهای دنیا یک رقم بالایی است و یک نصاب برجسته‌ای است، هم در بین انتخاباتهایی که از اوّل انقلاب تا امروز اتفاق افتاده است یکی از بالاترین رقمها است؛ معنای این چیست؟ معنای این شرکت وسیع مردم در انتخابات این است که مردم‌سالاری دینی در کشور تثبیت شده است؛ معنای آن این است که نظام جمهوری اسلامی توفیق یافته است که مردم‌سالاری را در کشور نهادینه

کند؛ این چیز کمی نیست. کشوری که در طول قرنهای متمادی با حکام مستبد و دیکتاتور گذران میکرده است، آن چنان با مردم سالاری و شرکت مردم در انتخاب صاحبان قدرت، آشنا و در هم آمیخته شده است که بعد از گذشت ۳۵ سال از هیجانات اوّل انقلاب، مردم وقتی نوبت انتخاب میرسند، ۷۲ درصد در انتخابات شرکت میکنند؛ قدر این را باید دانست. من به شما جوانها و به همه عناصری که صاحب فکرند در سرتاسر کشور عرض میکنم: این نعمت بزرگ را ناسپاسی نکنیم؛ همچنان که در سال ۸۸ این نعمت الهی را عده‌ای ناسپاسی کردند. همچنین اینکه گاهی شنفته بشود که انتخابات کشور را به عدم سلامت نسبت میدهند — یعنی تکرار حرف دشمنان ملت ایران — این هم ناسپاسی است. مردم سالاری در کشور به یک جریان عادی تبدیل شده است؛ لذاست مردم در سرتاسر کشور، در روستاها، در شهرها، خود را در مقابل صندوق رأی وظیفه‌دار میدانند، به صندوق رأی مراجعه میکنند؛ ۷۲ درصد رأی میدهند؛ این خیلی چیز مهمی است؛ در دنیا این رقم، جزو رقمهای بالا است". (بیانات در حرم مطهر رضوی، ۱۳۹۳/۱/۱)

۳-۵-۸-۳. کنار کشیدن در فتنه نوعی کمک به فتنه

حضرت امام خامنه‌ای (مدظله العالی) کنار کشیدن و عدم حضور در صحنه را نوعی کمک به فتنه می‌داند: "عده‌ای که «نفر من اصحاب عبد الله بن مسعود...» هستند، در روایت دارد که آمدند خدمت حضرت و گفتند: «یا امیرالمؤمنین - یعنی قبول هم داشتند که امیرالمؤمنین است - انا قد شککنا فی هذا القتال»؛ ما شک کردیم. ما را به مرزها بفرست که در این قتال داخل نباشیم! خوب، این کنار کشیدن، خودش همان ضرعی است که یُحلب؛ همان ظهری است که یُرکب! گاهی سکوت کردن، کنار کشیدن، حرف نزدن، خودش کمک به فتنه است". (بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۸۸/۷/۲)

۳-۵-۹. نیروهای مسلح و فتنه

رهبر معظم انقلاب نقش نیروهای مسلح را در ایام فتنه اینگونه بیان می‌کنند: "نیروهای مسلح ما هوشیارانه این همه توطئه، این همه فتنه و این مرزهای طولانی را مهار کردند؛ این افتخار دارد". (بیانات در مراسم مشترک یگان‌های نظامی استان کرمان، ۱۳۸۴/۲/۱۵)

۳-۵-۱۰. خودنظارتی نمایندگان مجلس

"من در یکی دو سال قبل از این، در همین دیدار نمایندگان محترم، راجع به خودنظارتی مجلس مطالبی گفتم؛ که خب، قانونی هم تصویب شد. ببینید، همین آیه‌ای که اینجا

تلاوت کردند: «و اتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً»، خیلی مهم است. ممکن است در یک ساختمان، آن کسی که بنزین میریزد و بی احتیاطی میکند و کبریت میکشد، یک نفر باشد؛ اما کسی که میسوزد، فقط آن یک نفر نیست. ممکن است یک نفر کشتی را سوراخ کند؛ اما کسی که غرق میشود، فقط آن یک نفر نیست. قرآن میگوید از یک چنین فتنه‌ای پرهیز کنید؛ که وقتی آمد، فقط دامن آن کسی را که موجب فتنه است، دامن آن کسی را که ظالم است، نمیگیرد؛ دامن بیگناه‌ها را هم میگیرد؛ دامن کسانی را هم که در ایجاد این فتنه تأثیر نداشته‌اند، میگیرد. «و اتَّقُوا»؛ از یک چنین فتنه‌ای پرهیز کنید، مراقب باشید". (بیانات در دیدار نمایندگان مجلس نهم، ۱۳۹۱/۳/۲۴) "لازمه‌اش خودنظارتی است؛ یعنی بر یکدیگر نظارت کنیم؛ «و تَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَ تَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ»؛ دائم تواصی کنیم". (همان منبع)

۳-۶. انقلاب و فتنه

ایشان همگان را به حفظ انقلاب در همه دوران‌ها - علی‌الخصوص دوران فتنه - دعوت نموده‌اند: "آن کسانی که انقلاب را رها کردند و طبق خواست دشمن در مقابل انقلاب ایستادند، ضرر کردند. آنها خیال میکنند که اگر علیه انقلاب توطئه کنند، حرف بزنند و تحریک کنند، راه به جایی خواهند برد؛ این اشتباه است". (بیانات در دیدار جمعی از مردم آذربایجان، ۱۳۸۸/۱۱/۲۸) "حرف آخر هم اینکه: برادران عزیز! خواهران عزیز! شما بدانید و میدانید که انقلاب اسلامی یک حقیقت است، برخاسته‌ی از یک سنت الهی است؛ این را نمیشود از بین برد، این را نمیشود متزلزل کرد. تا وقتی که آحاد مردم ایمان دارند، علاقه دارند، عشق دارند، اقدام میکنند، بدانند اگر همه‌ی قدرتهای عالم هم دست به دست بدهند، نخواهند توانست به این انقلاب و به این نظام و به این ملت صدمه‌ای وارد کنند. وظیفه‌هایی است، باید انجام داد؛ گذرگاه‌هایی است، باید از آنها گذشت و عبور کرد. بعضی از این گذرگاه‌ها سخت است، بعضی آسانتر است. الحمدلله ملت ما از خیلی گذرگاه‌های سخت و دشوار عبور کرده که خیلی خیلی دشوارتر از آن چیزهایی بوده است که امروز هست، بعد از این هم خواهد بود". (بیانات در دیدار اعضای شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی، ۱۳۸۸/۱۰/۲۹)

۳-۶-۱. توصیف انقلاب زنده و فتنه

همچنین حضرت انقلاب زنده را اینگونه تعریف کرده اند: "انقلابی که نتواند در دوران فتنه، در دوران ایجاد کودتاهای گوناگون - سیاسی و نظامی و امثال اینها - از خودش دفاع کند، زنده نیست". (بیانات در دیدار فرماندهان سپاه پاسداران، ۱۳/۴/۱۳۹۰)

۳-۷. فتنه ۸۸

۳-۷-۱. انتخابات و فتنه ۸۸

رهبر معظم انقلاب در بیانات مختلف خود به مسأله انتخابات و استفاده دشمنان از آن برای فتنه انگیزی اشاره نموده اند: "همه مراقب باشند که انتخابات مایه بی‌آبرویی برای کشور نشود؛ آنطوری که در سال ۸۸ یک عده‌ای سعی کردند انتخابات را مظهر اختلافات وانمود کنند، جنجال سیاسی طبیعی انتخابات را تبدیل کنند به یک فتنه؛ که البته ملت ایران در مقابلش ایستاد و هر وقت هم شبیه آن اتفاق بیفتد، ملت در مقابل آن خواهد ایستاد". (بیانات در دیدار بسیجیان استان خراسان شمالی، ۲۴/۷/۱۳۹۱) "در فتنه‌ی ۸۸ چند روز بعد از انتخابات به آن عظمت، یک عده‌ای آمدند اظهار مخالفت کردند، یک عده هم از این فرصت استفاده کردند؛ سلاح گرفتند، کار را به آشوب و تشنج کشاندند، پایگاه بسیج را گلوله‌باران کردند. حرف ما این بود: آن کسانی که به نام آنها این کارها انجام میگرفت، باید همان وقت اعلامیه میدادند، اعلام بیزاری میکردند، میگفتند اینها از ما نیستند؛ اما نکردند. اگر این کار را میکردند، فتنه زودتر ریشه‌کن میشد؛ مسائل بعدی هم پیش نمی‌آمد". (بیانات در اجتماع مردم بجنورد، ۱۹/۷/۱۳۹۱) و در جای دیگر هدف از ایجاد اغتشاش و فتنه را زیرسؤال بردن اصل انتخابات می‌داند: "مسئله‌ی اصلی در این قضایای اخیر [فتنه سال ۸۸]، اصل انتخابات بود؛ زیر سؤال بردن اصل انتخابات بزرگترین جرمی بود که انجام گرفت. چرا شما نسبت به این جرم چشمتان را میندید؟! این همه زحمت کشیده بشود، مردم بیایند، یک شرکت به این عظمت، یک نصاب‌شکنی، یک رکودشکنی در دنیا در مردم‌سالاری، در دموکراسی‌ای که اینقدر ادعایش را میکنند، انجام بگیرد، بعد یک عده مفت و مسلم بیایند بدون استدلال، بدون دلیل، همان فردای انتخابات بگویند: انتخابات دروغ است! این کار کوچکی است؟! این جرم کمی است؟! یک قدری باید منصف بود توی این قضایا. دشمن هم حداکثر استفاده را از این کرد. یک عده هم هستند در داخل کشور، از اول با نظام جمهوری اسلامی موافق نبودند - مال امروز و دیروز نیست، سی سال است که موافق نیستند - از این فرصت استفاده کردند،

دیدند عناصری وابسته‌ی به خودِ نظام، از خودِ نظام، دارند این جور میدان داری میکنند، اینها هم وقت را مغتنم شمردند، آمدند داخل میدان؛ و دیدید". (بیانات در دیدار جمعی از نخبگان علمی کشور، ۱۳۸۸/۸/۶)

۳-۷-۲. فتنه ۸۸ و قانون گریزی

ایشان یکی از ریشه های به وجود آمدن فتنه ۸۸ را قانون گریزی سران فتنه می داند: "سال ۸۸ اشکالاتی که وارد شد، خسارتی که به کشور وارد کردند و نگذاشتند کشور و ملت طعم آراء چهل میلیونی را درست بچشد، به خاطر تخلف از قانون بود. یک عده‌ای یا برای خاطر اغراض نفسانی، یا هدفهای خلاف سیاسی، یا هرچه - حالا در آن زمینه نمیخواهیم قضاوتی بکنیم - از قانون تخلف کردند، خطا کردند، از راه غیر قانونی وارد شدند؛ هم به خودشان صدمه زدند، هم به ملت صدمه زدند، هم به کشور صدمه زدند". (بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم، ۱۳۹۲/۲/۲۵) "آن حوادثی که در سال ۸۸ پیش آمد - که برای کشور ضرر داشت و ضایعه آفرین بود - همه از همین ناشی شد که کسانی نخواستند به قانون تمکین کنند؛ نخواستند به رأی مردم تمکین کنند. ممکن است رأی مردم برخلاف آن چیزی باشد که من شخصی مایل به آن هستم؛ اما باید تمکین کنم. آنچه که اکثریت مردم، اغلیت مردم آن را انتخاب کردند، باید همه تمکین کنند؛ همه باید زیر بار بروند". (بیانات در حرم مطهر رضوی، ۱۳۹۲/۱/۱) "البته کسانی بخواهند از طرق غیر قانونی عمل کنند، خب به ضرر کشور میکنند؛ کما اینکه در سال ۸۸ از راه‌های غیر قانونی وارد شدند، کشور را دچار هزینه کردند، برای مردم اسباب زحمت درست کردند، برای خودشان هم اسباب بدبختی و سرشکستگی در زمین و در ملاء اعلی شدند". (بیانات در دیدار مردم قم، ۱۳۹۱/۱۰/۱۹)

"قانون‌گرایی در انتخابات، وفاداری به قانون، احترام به رأی مردم. اینجور نباشد که اگر چنانچه انتخابات بر طبق نظر و میل ما انجام گرفت، این را ما قبول داشته باشیم؛ اگر برخلاف نظر ما بود، «و ان یکن لهم الحق یأتوا الیه مذعنین». اگر حق را به ما دادند، آنی که ما میخواهیم، سر کار آمد، قانون را قبول داریم؛ اگر آنی که ما میخواهیم، سر کار نیامد، میزیم زیر قانون؛ نه قانون را قبول داریم، نه رأی مردم را قبول داریم؛ این نمیشود. فتنه‌ی ۸۸ همین جور بود. ادعا کردند که قانون‌گرا هستند، بعد خب مردم به آنها رأی ندادند، اکثریت مردم به کس دیگری رأی دادند؛ اینها بنا کردند دعوا راه انداختن که چرا! کشور را، ملت را مدتی مضطرب کردند، دشمن را خوشحال کردند؛ البته آخرش هم در مقابل مردم دیگر تاب نیاوردند و عقب نشست". (بیانات در اجتماع بزرگ مردم کرمانشاه، ۱۳۹۰/۷/۲۰)

۳-۷-۳. فتنه ۸۸ و قانون گرای

ایشان التزام به قانون را در همه زمینه ها و به طور ویژه در انتخابات را ضروری می دانند: "در یک انتخابات باعظمت و باشکوه، مردم احساس پیروزی میکنند؛ بعد یک نفر، دو نفر، چهار نفر آدم ببیند کام مردم را تلخ کند؛ در حالی که راه برای قانونگرایی وجود دارد. این، آن سال اتفاق افتاد؛ کام مردم تلخ شد، شیرینی انتخابات از مردم دریغ داشته شد." (بیانات در دیدار مسئولان و کارکنان قوه قضائیه، ۱۳۹۲/۴/۵) "راه درست، راه قانون است. همه تابع قانون باشند، همه تسلیم قانون باشند. گاهی ممکن است یک قانون، صد درصد درست هم نباشد، اما از بی قانونی بهتر است." (بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم، ۱۳۹۲/۲/۲۵) "راه اساسی برای اینکه مشکلات انتخاباتی پیش نیاید، التزام به قانون است؛ این را من عرض بکنم. آحاد مردم در هر جای کشور که هستند؛ در شهر، در روستا، در مرکز، در کلانشهرها و در همه جا، باید به دنبال این باشند که هر کسی حرفی میزند، بر اساس قانون باشد؛ هر کسی توقعی دارد، بر اساس قانون باشد. آنهایی که آن سال آن خسارت را به کشور و به ملت وارد کردند و برای کشور هزینه درست کردند، اگر تسلیم قانون بودند، اینجوری نمیشد. قانون معین کرده است که اگر کسی اعتراضی دارد، بیاید." (بیانات در دیدار دست اندرکاران برگزاری انتخابات، ۱۳۹۲/۲/۱۶)

و در خصوص انتخابات اخیر فرموده اند: "بحمدالله روال انتخابات تا امروز روال خوبی بوده است. یکی از نکات برجسته و مثبتی که انسان مشاهده میکند - با خبرهایی که داریم، با اطلاعات آشکاری که وجود دارد - این است که گفتمان مردم در این انتخابات، گفتمان قانون‌گرایی است؛ با هر کسی صحبت میکنند، مصاحبه میکنند، مردم از تبعیت از قانون میگویند؛ این خیلی حادثه‌ی باارزش و برجسته‌ای است؛ قانون‌گرایی." (بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم، ۱۳۹۲/۳/۲۲) "یکی از پدیده‌های برجسته‌ی امروز این است که مردم نگاهشان، گرایششان قانون‌گرایی است. خوشبختانه تا امروز، هم مسئولین، هم نامزدهای مختلف و محترم رعایت کردند جهات قانونی را، مراعات کردند؛ ان‌شاءالله بعد از این هم همین خواهد بود. یک نکته‌ی مهم این است." (همان منبع)

۳-۷-۴. فتنه ۸۸ و بصیرت مردم

مقام معظم رهبری به بصیرت مردم به عنوان یکی از راه‌های جلوگیری و پیشروی فتنه ۸۸ اشاره کرده اند و فرموده اند:
"کشور را لب یک چنین پرتگاهی بردند؛ خداوند نگذاشت، ملت هم بصیرت به خرج

دادند". (بیانات در دیدار دانشجویان، ۱۳۹۲/۵/۶)

"فتنه‌ی سال ۸۸ کشور را واکسینه کرد؛ مردم را بر ضد میکروبهای سیاسی و اجتماعی‌ای که میتواند اثر بگذارد، مجهز کرد؛ بصیرت مردم را بیشتر کرد". (بیانات در اجتماع بزرگ مردم قم، ۱۳۸۹/۷/۲۷)

۳-۷-۵. دسته بندی مردم در هنگام فتنه

ایشان با توجه به نقش مردم در ایام فتنه ۸۸ آنها را اینگونه دسته بندی نموده اند: "امروز معلوم شده است که آن کسانی که در مقابل عظمت ملت ایران و در مقابل کار بزرگ ملت ایران در انتخابات ایستادند، آنها بخشی از ملت نیستند؛ بلکه افرادی هستند یا ضد انقلاب صریح، یا کسانی که بر اثر جهالت خود و بر اثر لجاجت خود، کار ضد انقلاب را میکنند؛ و ربطی به توده‌ی مردم ندارند". (بیانات در دیدار فرمانده و پرسنل نیروی هوایی ارتش، ۱۳۸۸/۱۱/۱۹)

۳-۷-۶. حماسه ۹ دی

ایشان حماسه ۹ دی را تجلی بصیرت مردم دانسته اند و در بیانات مختلفشان در مورد این حماسه عظیم مردمی فرموده اند: "یک حرکت عظیم مردمی لازم داشت؛ که این حرکت، حرکت ۹ دی بود؛ آمدند بساط فتنه و فتنه‌گران را در هم پیچیدند. لذا حادثه‌ی ۹ دی یک حادثه‌ی ماندنی در تاریخ ماست. من آن سال هم گفتم - پارسال بود یا پیرارسال بود - که این حادثه، حادثه‌ی کوچکی نیست. این حادثه، شبیه حوادث اول انقلاب است. این حادثه بایستی حفظ شود، بایستی گرامی داشته شود". (بیانات در دیدار اعضای ستاد بزرگداشت ۹ دی، ۱۳۹۰/۹/۲۱) "نهم دی در سرتاسر کشور مشت محکمی به دهان فتنه‌گران زد. این کار را خود مردم کردند. این حرکت - همان طوری که گویندگان و بزرگان و همه بارها گفته‌اند - یک حرکت خودجوش بود؛ این خیلی معنا دارد؛ این نشانه‌ی این است که این مردم بیدارند، هشیارند. دشمنان ما باید این پیام را بگیرند. آن کسانی که خیال میکنند میتوانند میان نظام و میان مردم جدائی بیندازند، ببینند و بفهمند که این نظام، خود مردم است، مال مردم است. امتیاز نظام ما به این است که متعلق به مردم است. آن کسانی که با همه‌ی وجود نظام جمهوری اسلامی را و اسلام را و این پرچم برافراشته را در این کشور نگه داشته‌اند، در درجه‌ی اول خود مردمند؛ دشمنان ما این را بفهمند". (بیانات در دیدار جمعی از مردم استان گیلان، ۱۳۸۹/۱۰/۸) "بعد از اهانتی که در روز عاشورای سال ۸۸ به وسیله‌ی یک عده تحریک شده نسبت به امام حسین انجام گرفت، دو روز فاصله

نشد که مردم در روز ۹ دی توی خیابانها آمدند و موضع صریح خودشان را علنی ابراز کردند. دستهای دشمن و تبلیغات دشمن نه فقط نتوانسته مردم را از احساسات دینی عقب بنشانند، بلکه روزه‌روز این احساسات تندتر و این معرفت عمیق‌تر شده است". (بیانات در اجتماع بزرگ مردم قم، ۱۳۸۹/۷/۲۷)

ایشان به نقش پررنگ جوان‌ها در خلق حماسه ۹ دی نیز اشاره کرده‌اند: "نسل سوم انقلاب را نتوانستند از انقلاب روی گردان کنند. نهم دی را همین جوانها، همین نسل سوم انقلاب به راه انداختند؛ آن حادثه‌ی عظیم را به وجود آوردند؛ آن سیلی محکم را به صورت کسانی نواختند که سعی‌شان این بود که مسیر حرکت اسلامی را با ایجاد فتنه منحرف بکنند؛ این کار را چه کسی کرد؟ جوانها کردند، نسل سوم انقلاب کردند". (بیانات در دیدار مردم قم، ۱۳۹۳/۱۰/۱۷)

۳-۷-۷. اصلی و فرعی کردن امور در فتنه ۸۸

رهبر همگان را دعوت به اصلی و فرعی کردن امور در فتنه ۸۸ نموده‌اند و می‌فرمایند: "اگر چنانچه مسائل سال ۸۸ را مطرح میکنید، مسئله‌ی اصلی و عمده را در این قضایا مورد نظر و در مدّ نگاهتان قرار دهید؛ آن مسئله‌ی اصلی این است که یک جماعتی در مقابل جریان قانونی کشور، به شکل غیر قانونی و به شکل غیر نجیبانه ایستادگی کردند و به کشور لطمه و ضربه وارد کردند؛ این را چرا فراموش میکنید". (بیانات در دیدار دانشجویان، ۱۳۹۲/۵/۶) "قضایای اصلی را با قضایای فرعی جابه‌جا نکنیم؛ چیزهای بزرگ، حوادث بزرگ و مهم را کوچک نبینیم و در مقابل، حوادث کوچک را بزرگ بینگاریم؛ باید درست تشخیص بدهیم. این قدم اول". (بیانات در دیدار مردم قم در سالروز قیام ۱۹ دی، ۱۳۸۹/۱۰/۱۹) "در این فتنه‌های بعد از انتخابات، آن چیزی که اساس قضیه است، این است که رأی مردم و حضور مردم از نظر یک عده‌ای نفی شد، مورد خدشه قرار گرفت، نظام تکذیب شد، مورد تهمت قرار گرفت". (بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۸۸/۱۲/۶)

۳-۷-۸. از بین رفتن حواشی و باقی ماندن متن قضیه در انتخابات ۸۸

ایشان همچنین به از بین رفتن حواشی انتخابات ۸۸ و باقی ماندن اصل قضیه که همانا حضور حداکثری مردم در انتخابات است، اشاره کرده‌اند: "متن قضیه این است که در یک انتخابات پرشکوه، تقریباً چهل میلیون نفر از ملت ایران شرکت کرده‌اند. این، متن قضیه است؛ این، حقیقت قضیه است. چهل میلیون، بعد از گذشت سی سال از انقلاب،

اعتماد خود را به نظام، امیدواری خود را به آینده با این حضورشان نشان دادند. این، میماند. متن قضیه این است که رئیس جمهوری با بیش از بیست و چهار میلیون رأی مردم انتخاب شده است؛ اینها متن قضیه است. حواشی، گرد و غبارها، پیرایه‌ها، کارها و حرفهای دشمن شادکن تمام خواهد شد؛ اما این حقیقت میماند. فأما الزبد فیذهب جفاء و اما ما ینفع الناس فی الأرض". (بیانات در دیدار جمعی از مردم در سالروز ولادت حضرت امیرالمؤمنین (ع)، ۱۳۸۸/۴/۱۵)

۳-۷-۹. جبران کارهای نیمه کاره در فتنه ۸۸

"هر سالی از سالهایی که دوران انقلاب گذرانده است و در هر سالی هر ماهی و در هر ماهی هر روزی، وزن و مقداری دارد، ارزشی دارد؛ نباید این را از دست داد. ممکن است در هشت ماه از سال ۸۸ که اشتغالات فتنه‌انگیزان بعضی از ذهنها را به خود مشغول کرد، برخی از کارها نیمه‌کاره مانده باشد؛ باید جبران بشود. باید حرکت، یک حرکت سریعی باشد". (بیانات در اجتماع زائران و مجاوران حرم مطهر رضوی، ۱۳۸۹/۱/۱)

۳-۸-۸. مباحث اخلاقی و فتنه

۳-۸-۱. فتنه و امتحان الهی

رهبر معظم انقلاب با یادآوری اینکه انسان تمام طول عمر در معرض امتحان است، می‌فرماید: "در سال گذشته ملت ایران از یک امتحان عبور کرد، از یک فتنه عبور کرد. این معنایش فقط این نیست که حالا همه فهمیدند ملت ایران قوی است؛ بلکه معنای مهمتر آن این است که با این حرکت، با این قدرت بر عبور از فتنه و محنت، این ملت یک وضع جدیدی پیدا کرد؛ یک توانائی تازه‌ای در او به وجود آمد. تمام طول عمر انسان، قدم به قدم امتحانهاست". (بیانات در دیدار مردم اصفهان در روز عید قربان، ۱۳۸۹/۸/۲۶)

۳-۸-۲. عمل صالح و فتنه

رهبر یکی از مصادیق عمل صالح را حضور مردم در صحنه می‌دانند و می‌فرمایند: "عمل صالح این بود که توی خیابان

بیایند، نشان بدهند، بگویند مردم ایران اینند. با این حرکت مردم، آن حجم عظیم تبلیغات دشمن که میخواست فتنه‌گران را مردم ایران معرفی کند و اینجور نشان بدهد که مردم ایران از انقلابشان، از نظامشان برگشتند، بکلی نقش بر آب شد؛ یعنی مردم نشان دادند که این، مردم ایران است". (بیانات در دیدار اعضای ستاد بزرگداشت ۹ دی،

۱۳۹۰/۹/۲۱)

۳-۸-۳. ایمان دینی و فتنه

ایشان به نقش ایمان دینی در جلوگیری از بروز فتنه اینگونه اشاره کرده اند: "ایمان دینی، آن معجزه‌گری است که قادر است اولاً همه‌ی مردم را بسیج کند و بیاورد، ثانیاً آنها را در صحنه نگه دارد و ثالثاً سختی‌ها را برای آنها هموار و آسان کند؛ هیچ ایمان دیگری این خصوصیت را ندارد. ایمان دینی میگوید شما اگر چنانچه فائق شدید و پیش بردید، پیروزید؛ اگر کشته هم شدید، پیروزید؛ اگر زندان هم افتادید، پیروزید؛ چون به وظیفه عمل کردید. وقتی کسی یک چنین اعتقاد و ایمانی داشت، دیگر شکست برایش معنا ندارد؛ لذا وارد میدان میشود". (بیانات در دیدار اعضای ستاد بزرگداشت ۹ دی، ۱۳۹۰/۹/۲۱)

۳-۸-۴. برادرکشی میان مسلمانان، جنایتی بزرگ

رهبر معظم انقلاب همچنین با استناد به آیه ای از قرآن کریم تعرض و برادرکشی را جنایتی بزرگ می دانند: "تعرض به جان مردم مؤمنی که برای عبادت خداوند و عرض ارادت به اهل بیت علیهم السلام در خانه‌ی خدا گرد آمده‌اند جنایت بزرگی است که خداوند مرتکبان و مسببان آن را نخواهد بخشید: وَ مَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَ غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ". (پیام تسلیت رهبر انقلاب اسلامی در پی حادثه خونین تروریستی در زاهدان، ۱۳۸۸/۳/۹)

نتیجه‌گیری

فتنه واژه‌ای قرآنی است که با داشتن یک معنا، مصداق‌های متعددی دارد. قرآن مواردی همچون اموال، اولاد، اختلاف نظر، کفر، شرک و ... را فتنه دانسته است.

شناخت علل فتنه باعث می‌شود افراد جامعه براساس موقعیت و شخصیت و میزان نفوذ خود در جامعه در برخورد با آزمایش‌های الهی که به فتنه و آشوب منجر می‌شود فوراً خود را از مهلکه نجات دهند و نسبت به بیداری افکار جامعه اسلامی اقدام و آن‌ها را به تفکر و تدبّر و بینش و بصیرت هدایت و دعوت نماید (شریفی ریگی، ۱۳۹۳).

در ایران اسلامی، رهبر معظم انقلاب، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (حفظه‌الله) در مواجهه به فتنه‌های گوناگون با تمسک به قرآن و سیره عملی پیامبر (ص) و ائمه اطهار (علیهم السلام) و با تکیه بر هوش و شجاعت و قاطعیت خود به خوبی موفق شدند جامعه اسلامی را در برابر آسیب‌ها و خطرات گوناگون حفظ کنند.

بر همین اساس مشخص شد که هدف دشمن از ایجاد فتنه، ضلالت و گمراهی مردم است. به وجود آوردن فضای یأس آلود، غفلت، برهم زدن امنیت ملی، امتزاج باطل و حق، تردیدافکنی، شایعه‌افکنی، نفاق، ایجاد اختلاف، تبلیغات و استفاده از شبکه‌های اجتماعی از مهم‌ترین راه‌ها و ابزارهای ایجاد فتنه است.

امروز تمامیت انقلاب اسلامی در گرو بیداری، بینش، تحلیل صحیح و شناخت دشمنان و تمامی انحراف‌ها و حرکت‌های فتنه‌زاست، چنانچه مشاهده شد رهبر فرزانه انقلاب یاد خدا و توجه به ذکر و مناجات الهی، وحدت کلمه، روشنگری، داشتن بصیرت، قانون‌مداری، ایستادگی و مقاومت و حضور آگاهانه مردم در صحنه را از مهم‌ترین روش‌ها و تکالیف مقابله با فتنه می‌دانند.

ایشان با سخنان ناب و روشنگرانه‌ای که در آن روزهای فتنه ۸۸ و پس از آن داشته‌اند، با اشاره به حوادث انتخابات و حضور چشمگیر مردم در انتخابات، مهم‌ترین عامل در شکل‌گیری فتنه را هوی و هوس و پیروی از امیال نفسانی و همچنین عدم تمکین به قانون و قانون‌گریزی دانسته‌اند. همچنین به نقش و حضور آگاهانه و با بصیرت و پررنگ مردم با خلق حماسه ۹ دی به عنوان مهم‌ترین عامل خنثی‌کننده فتنه اشاره کرده‌اند.

1. Qualitative paradigm
2. Content analysis
3. Emic
4. www.Khamenei.ir
5. Description
6. Analyze
7. Interpretation

۸. یک بسته نرم افزاری تخصصی است که تسهیلات لازم برای مدیریت پیشرفته داده‌ها را دارد. از این نرم افزار می‌توان برای تحلیل داده‌های مصاحبه، گروه‌های متمرکز، تحلیل اسناد و مدارک، تحلیل گفت و گو، تحلیل گفتمان، تحلیل روایت، داده‌های بصری مثل عکس، فیلم سینمایی و تصاویر ویدئویی استفاده کرد (لوینز و سیلور، ۱۳۸۹).

منابع

- ادیب حاج باقری، محسن؛ پرویزی، سرور و صلصالی، مهوش (۱۳۸۹)، *روشهای تحقیق کیفی*، تهران: بشری.
- استراوس، انسلم، و کوربین، جولیت (۱۳۹۰)، *مبانی پژوهش کیفی فنون و مراحل تولید نظریه زمینه ای*، ترجمه ابراهیم افشار، تهران: نی.
- السحمرانی، اسعد (۱۳۸۶)، *آیین نبوی (ص) در ریشه‌کنی فتنه‌ها*، اندیشه تقریب، ۱۱، ۴۰-۳۱.
- بازرگان، عباس (۱۳۸۹)، *مقدمه ای بر روش‌های تحقیق کیفی و آمیخته؛ رویکردهای متداول در علوم رفتاری*، تهران: دیدار.
- حسینی سرشت، سیدمحمدصادق (۱۳۸۹)، *درآمدی بر شناخت مفاهیم اخلاق سیاسی؛ فتنه در بیان امام علی (ع)*، اخلاق، ۹۳-۱۳۲.
- دشتی، محمد (۱۳۸۰)، *ترجمه نهج البلاغه حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام*، قم: لاهیجی.
- دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای (مدظله العالی)، (۱۳۹۴). *فتنه [آرشیو موضوعی]*. بازیابی شده در ۱۹ خرداد ۱۳۹۴، از:

<http://farsi.khamenei.ir/newspart-index?tid=1357>

- دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای (مدظله العالی)، (۱۳۹۴). *فتنه ۸۸ [آرشیو موضوعی]*. بازیابی شده در ۱۹ خرداد ۱۳۹۴، از:

<http://farsi.khamenei.ir/newspart-index?tid=2174>

- دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه ای (مدظله العالی)، (۱۳۹۴). فتنه حزب خلق مسلمان [آرشیو موضوعی]. بازیابی شده در ۱۹ خرداد ۱۳۹۴، از:

<http://farsi.khamenei.ir/newspart-index?tid=3869>

- دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه ای (مدظله العالی)، (۱۳۹۴). فتنه سازی [آرشیو موضوعی]. بازیابی شده در ۱۹ خرداد ۱۳۹۴، از:

<http://farsi.khamenei.ir/newspart-index?tid=1077>

- ذوالفقاری، شهاب الدین و جاوری، محمدجواد (۱۳۹۱)، *افشای طرح های ایجاد فتنه در قرآن کریم*، کاوشی نو در معارف قرآنی، ۴۸-۲۳.

- راغب اصفهانی، حسین بن محمد (۱۴۱۲ ه.ق)، *المفردات فی غریب القرآن*، تحقیق صفوان عدنان داودی، بیروت: دارالعلم دارالشامیه.

- شادمان فخرآبادی، اعظم (۱۳۹۳)، «بررسی ابعاد فتنه و برخورد امام علی (ع) با فتنه گران». *بصیرت و تربیت اسلامی*، ۲۸(۱۱)، ۱۲۵-۱۴۳.

- شاه علی، احمدرضا (۱۳۹۰)، «محرک های اجتماعی پیشبرد فتنه در جنگ نرم از دیدگاه حضرت علی (علیه السلام)»، *مطالعات قدرت نرم*، ۱۹۱-۱۶۳.

- شریفی ریگی، محمد (۱۳۹۳)، «فتنه و علل فتنه ها»، *رشد آموزش معارف اسلامی*، ص. ۵۶-۵۸.

- صالحی، هاشم (۱۳۸۱)، *رهگشای انسانیت، سخنان گهربار حضرت رسول اکرم (ص)*، قم: گلستان ادب.

- ضیغمی، رضا؛ باقری نسامی، معصومه؛ حق دوست اسکویی، سیده فاطمه و یادآور نیکروش، منصوره. (۱۳۸۷). «تحلیل محتوا»، *فصلنامه پرستاری ایران*، ۵۲-۴۱.

- عمید، حسن (۱۳۵۰)، *فرهنگ فارسی*، تهران: امیرکبیر.

- لوینز، آن و سیلور، کریستیان (۱۳۸۹)، *راهنمای گام به گام استفاده از نرم افزار MAXqda^۲ در تحقیق کیفی*، ترجمه ابوالفضل رضانی، تهران: جامعه شناسان.

- محمدی، بیوک (۱۳۸۷)، *درآمدی بر روش تحقیق کیفی*، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

Maykut, P., & Morehouse, R. (2005). *Beginning Qualitative Research: A Philosophic and Practical Guide*. London: The Falmer Press.